

Na mocy art. 44 Konstytucji ogłaszam ustawę następującej treści:

U S T A W A

z dnia 23 marca 1933 r.

o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego.

DZIAŁ I.

PRZEPISY, DOTYCZĄCE OBSZARU CAŁEGO PANSTWA Z WYJĄTKIEM WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO.

Rozdział I.

Nazwa i kadencja organów ustrojowych związków samorządowych.

Art. 1. (1) Organem stanowiącym i kontrolującym w gminach wiejskich jest rada gminna, w mia-

stach — rada miejska, w powiatowych związkach samorządowych — rada powiatowa.

(2) Organem zarządzającym i wykonawczym w gminach wiejskich jest zarząd gminny, w miastach — zarząd miejski, w powiatowych związkach samorządowych — wydział powiatowy.

(3) Na czele zarządu gminnego stoi wójt, a na czele zarządu miejskiego — burmistrz, w miastach wydzielonych z powiatowych związków samorządowych — prezydent miasta. Zastępcą wójta jest podwójci, burmistrza — wiceburmistrz, zaś prezydenta miasta — wiceprezydent.

(4) Członkowie rad (gminnych, miejskich, powiatowych) noszą nazwę radnych, z wyjątkiem członków organów zarządzających, jeżeli ci wchodzi do składu rady. Członkowie zarządu gminnego i zarządu miejskiego noszą nazwę ławników z wyjątkiem osób, wymienionych w ust. (3).

(5) O ile z treści postanowień ustawy nie wynika inaczej, postanowienia, dotyczące gminy i organów gminnych, stosuje się zarówno do gminy wiejskiej, jak i miejskiej. Przez „radę gminy” rozumieć należy radę gminną i radę miejską, przez „zarząd gminy” — zarząd gminny i zarząd miejski.

(6) Przez użyte w niniejszej ustawie określenie: „organa ustrojowe związków samorządowych” należy rozumieć zarówno organa stanowiące i kontrolujące, jak organa zarządzające i wykonawcze. W dalszych postanowieniach niniejszej ustawy organ stanowiący i kontrolujący nosi nazwę „organ stanowiący”, organ zaś zarządzający i wykonawczy — „organ zarządzający”.

(7) Przez określenie „członek organu zarządzającego” w dalszych postanowieniach ustawy niniejszej rozumieć należy: w gminach wiejskich — wójtów, podwójców i ławników, w miastach — burmistrzów i wiceburmistrzów, bądź prezydentów miast i wiceprezydentów oraz ławników, w powiatowych związkach samorządowych — członków wydziału powiatowego, przez określenie zaś: „przełożony gminy” rozumieć należy: w gminach wiejskich wójta i w miastach burmistrza, bądź prezydenta miasta.

(8) Przez określenie „władze nadzorcze” należy w ustawie niniejszej rozumieć w stosunku do gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, wydział powiatowy, w stosunku do miast pozostałych i powiatowych związków samorządowych — wojewodę, który wydaje decyzje przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym, w stosunku do miasta stoł. Warszawy — Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 2. (1) Kadencja organów stanowiących oraz organów zarządzających w gminach wiejskich, miastach i w powiatowych związkach samorządowych trwa lat pięć.

(2) Radni i ławnicy, powołani z listy zastępców lub z wyborów uzupełniających, urzędują tylko do końca kadencji, o której mowa w ustępie poprzedzającym.

(3) Zawodowi członkowie zarządu gminy (art. 49) wybierani są na lat dziesięć.

(4) Członkowie organu zarządzającego, ustępującego wskutek upływu kadencji, urzędują do chwili ukonstytuowania się organu nowo wybranego.

Rozdział 2.

Prawo wybierania i wybieralności do organów ustrojowych związków samorządowych.

Art. 3. (1) Prawo wybierania do organów ustrojowych związków samorządowych, jeżeli wybory do tych organów są bezpośrednie, przysługuje każdemu obywatelowi polskiemu bez różnicy płci, który:

- a) ukończył do dnia zarządzenia wyborów 24 lata;
- b) przynajmniej od roku, licząc wstecz od dnia zarządzenia wyborów, mieszka na obszarze tego związku samorządowego, którego organ jest wybierany;
- c) nie utracił prawa wybierania do Sejmu w myśl obowiązujących przepisów.

(2) Warunek jednorocznego zamieszkania nie dotyczy:

- a) zamieszkałych na obszarze związku samorządowego właścicieli lub posiadaczy położonych na tym obszarze nieruchomości;
- b) funkcjonariuszów państwowych, funkcjonariuszów państwowych przedsiębiorstw i monopolii, funkcjonariuszów samorządu terytorjalnego i gospodarczego, duchowieństwa świeckiego i zakonnego oraz zawodowych wojskowych służby czynnej, jak również członków rodzin osób wyżej wymienionych, jeżeli osoby te mieszkały na obszarze danego związku samorządowego przed dniem zarządzenia wyborów.

(3) Przy ustalaniu faktu zamieszkania stosuje się przepisy o ewidencji i kontroli ruchu ludności.

(4) Prawo wybierania przysługuje obywatelom honorowym danego związku samorządowego bez ograniczenia, przewidzianego w ust. (1) pkt. b).

(5) Prawo wybierania do organów ustrojowych ulega zawieszeniu na czas postępowania karnego w sprawach o zbrodnie, za które w myśl art. 47 § 1 Kodeksu Karnego sąd orzeka utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych, a to od chwili wszczęcia śledztwa, w postępowaniu zaś karnym bez śledztwa od chwili doręczenia aktu oskarżenia.

(6) Prawo wybierania do organów ustrojowych związków samorządowych nie przysługuje niezawodowym wojskowym służby czynnej.

Art. 4. (1) Wybrany do organów ustrojowych związków samorządowych może być każdy obywatel polski bez różnicy płci, który ukończył do dnia zarządzenia wyborów 30 lat i ma prawo wybierania do powyższych organów.

(2) Do rady miejskiej i rady powiatowej, jak również na stanowisko ławnika miejskiego mogą być wybrani tylko obywatele polscy, którzy obok warunków wybieralności, wymienionych w ust. (1), władają językiem polskim w słowie i piśmie.

(3) Moc obowiązująca postanowień, zawartych w ustępie poprzednim, może Minister Spraw Wewnętrznych w drodze rozporządzeń zawiesić na czas określony całkowicie lub częściowo dla poszczególnych obszarów Państwa.

(4) Wybrany do wydziału powiatowego może być tylko obywatel polski, który odpowiada warunkom, wymienionym w ust. (1), włada językiem polskim w słowie i piśmie oraz posiada przygotowanie praktyczne, którego warunki określi rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych.

(5) Wybrany na urząd niezawodowych: burmistrza w miastach, liczących nie więcej, niż 5.000 mieszkańców, jak również wiceburmistrza, wójta i podwójciego może być tylko obywatel polski, który ma prawo wybieralności do jakiegokolwiek rady gminy na obszarze Państwa oraz włada językiem polskim w słowie i piśmie; powołana zaś na urząd zawodowego członka zarządu gminy oraz niezawodowego burmistrza w miastach, liczących ponad 5.000 mieszkańców, może być tylko osoba, która ponadto posiada przepisane kwalifikacje (art. 49).

(6) Członkowie zarządów gminnych i miejskich oraz sołtysi i podsołtysi nie mogą wchodzić w skład wydziałów powiatowych. W razie przyjęcia wyboru na członka wydziału powiatowego osoby te tracą dotychczasowy mandat.

(7) Postanowienia niniejszego artykułu nie naruszają uprawnień, wynikających z ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 724).

Art. 5. (1) Nie mogą wchodzić w skład organów ustrojowych związków samorządowych pozostający w służbie czynnej: wojskowi, funkcjonariusze właściwych terytorjalnie powiatowych i wojewódzkich władz administracji ogólnej oraz powiatowych związków samorządowych, funkcjonariusze policji państwowej i straży granicznej, co się zaś tyczy organów gminy miasta stoł. Warszawy — również funkcjonariusze Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

(2) Funkcjonariusz związku samorządowego lub jego zakładów i przedsiębiorstw, wybrany do organu stanowiącego lub na członka organu zarządzającego tego związku, musi zrzec się swej posady, jeżeli przyjmie wybór i jeżeli w ciągu 7 dni po wyborze złoży na ręce kierownika zarządu tego związku samorządowego oświadczenie o przyjęciu wyboru, a w razie wyboru na członka organu zarządzającego — gdy władza właściwa wybór zatwierdzi. Funkcjonariusz otrzymuje jednak zaliczalny do wysługi emerytalnej urlop bezpłatny na czas zajmowania stanowiska zawodowego członka zarządu w okresie próbnym, jeżeli władza uzależni zatwierdzenie wyboru od odbycia okresu próbnego (art. 49 ust. 7). Jeżeli wybór nie uzyskał zatwierdzenia, funkcjonariusz samorządowy powraca na zajmowane stanowisko.

(3) Niezłożenie oświadczenia, o którym mowa w ust. (2), powoduje utratę mandatu.

Art. 6. (1) Kto wyraził zgodę na postawienie swej kandydatury do organu ustrojowego związku samorządowego na niepłatne stanowisko z wyboru, obowiązany jest przyjąć mandat i sprawować go do końca kadencji, bądź dopóki mieszka na obszarze tego związku samorządowego i posiada prawo wybieralności.

(2) Do złożenia mandatu przed upływem kadencji uprawniony jest każdy z mocy ustawy, kto objął urząd publiczny, bądź przyjął mandat w innym organie ustrojowym tego samego związku samorządowego lub w innym związku samorządowym.

(3) Władze, o których mowa w ust. (4), zezwolią na złożenie mandatu przed upływem kadencji organu osobom, które:

- a) wskutek ułomności fizycznej lub znacznie nadwątlonego zdrowia, bądź też złego położenia gospodarczego nie mogą sprawować obowiązków publicznych;
- b) są stale zatrudnione poza obszarem związku samorządowego, albo mają zajęcie, połączone z częstym i dłuższym wydalaniem się poza siedzibę organu samorządowego;
- c) podadzą inne ważne powody, zasługujące na uwzględnienie.

(4) Do orzekania w sprawach, o których mowa w ustępie poprzedzającym, powołane są: wydział powiatowy w stosunku do organów powiatowego związku samorządowego, gminy wiejskiej i miasta, nie wydzielonego z powiatowego związku samorządowego, oraz magistrat (art. 44 ust. (4)) w stosunku do organów ustrojowych miasta wydzielonego.

(5) Władze, wymienione w ustępie poprzedzającym, mają prawo nałożyć na osobę, która bezprawnie odmówiła przyjęcia mandatu lub złożyła go przed upływem kadencji i od obowiązków tych nie jest zwolniona w myśl ust. (3), jednorazowe świadczenie w wysokości od 10 zł do 1.000 zł, na korzyść tego związku samorządowego, w którym osoba ta uchyliła się od sprawowania mandatu. Stronie przysługuje prawo zaskarżenia powyższych decyzji w ciągu 14 dni po dniu doręczenia do właściwego wojewody, orzekającego ostatecznie przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym, bądź do Ministra Spraw Wewnętrznych, jeżeli chodzi o sprawowanie mandatu w organach ustrojowych miasta stoł. Warszawy.

Art. 7. (1) Członek organu ustrojowego związku samorządowego traci mandat, gdy w okresie jego sprawowania zajdzie albo wiadoma się stanie okoliczność, która wyłączałyby wybieralność danej osoby.

(2) Członek organu ustrojowego podlega z mocy ustawy zawieszeniu w sprawowaniu mandatu w przypadkach, przewidzianych w art. 3 ust. (5).

(3) Do orzekania w sprawach, wymienionych w ust. (1) i (2), powołany jest przewodniczący danego organu ustrojowego, a w stosunku do przełożonego gminy — władza nadzorcza.

Art. 8. Opuszczenie bez usprawiedliwionych powodów trzech kolejnych posiedzeń (obrad) organu stanowiącego lub zarządzającego powoduje utratę mandatu niezawodowego członka tego organu ze skutkami, przewidzianymi w art. 6 ust. (5). Do orzekania w powyższych sprawach powołane są władze, wymienione w art. 6 ust. (4).

Art. 9. (1) Członkowie organów ustrojowych związku samorządowego nie mogą wchodzić z nim w stosunki prawne w charakterze kontrahenta, a jeśli w chwili wyboru pozostają w takich stosunkach, nie mogą objąć stanowiska dopóki te stosunki trwają i dopóki rachunki, z nich wynikające, nie będą ostatecznie uregulowane. Wyjątek stanowią stosunki prawne, wynikające z najmu pomieszczeń dla własnych celów mieszkaniowych lub handlowo-przemysłowych, dzierżawy drobnych parcel, jeżeli najem lub dzierżawa ma miejsce według czynszu, ustalonego powszechnie dla danego typu obiektu wydzierżawionego. W wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych miejscowymi potrzebami gospodarzem, mogą członkowie organu ustrojowego związku samorządowego być dostawcami towarów dla tego związku według cen, ustalonych powszechnie dla danego gatunku towaru, pod warunkiem zatwierdzenia takiej transakcji przez władzę nadzorcza.

(2) Jeżeli w sprawie interesowany jest materialnie członek organu ustrojowego, członek taki

nie może być obecny przy rozważaniu sprawy i w głosowaniu nad nią brać udziału. Postanowienie to stosuje się również, jeżeli interesowani są: małżonek członka organu, jego krewni lub powinowaci pierwszych trzech stopni, osoby, pozostające pod jego opieką, przysposabiający (przysposobicieli), bądź przysposobiony, albo jeżeli chodzi o sprawę, w której pomiędzy członkiem organu a osobą trzecią zachodzi stosunek zastępstwa prawnego.

(3) Uchwały powyższych organów, powzięte w obecności osób, o których mowa w ust. (1) lub (2), może władza nadzorcza unieważnić, ma zaś obowiązek to uczynić na wniosek osoby interesowanej, zgłoszony w ciągu dni 30 po dniu powzięcia danej uchwały.

Rozdział 3.

Gmina wiejska i gromada.

Gmina wiejska.

Art. 10. (1) Do obszaru gminy wiejskiej wchodzi jedna lub więcej miejscowości (osad, miasteczek, wsi, siół, osiedli, przysiółków, kolonij, zaścianków, folwarków i t. p.).

(2) Wielkość obszaru gminy powinna odpowiadać naturalnemu, o ile możliwości, zasięgowi wspólnego zainteresowania lokalnymi sprawami publicznymi ogółu mieszkańców połączonych miejscowości, jak również zapewnić gminie zdolność wykonywania ciągłych na niej zadań.

(3) Każda gmina wiejska jest samorządną jednostką terytorjalną, osobą prawa publicznego i podmiotem praw majątkowych.

Art. 11. (1) Członkami rady gminnej są: wójt, jako przewodniczący, podwójci, ławnicy oraz radni.
(2) Liczba radnych wynosi w gminach wiejskich:
a) do 5.000 mieszkańców — dwunastu;
b) od 5.000 do 10.000 mieszkańców — szesnastu;
c) powyżej 10.000 mieszkańców — dwudziestu.

Art. 12. (1) Zarząd gminny składa się z wójta, podwójciego oraz dwóch, w gminach zaś, liczących ponad 10.000 mieszkańców, trzech ławników.

(2) Wójta i podwójciego wybierają radni w głosowaniu tajnym większością głosów ustawowej ich liczby. Przy zachowaniu tej zasady należy w razie potrzeby zastosować głosowanie ściślejsze.

(3) Ławników wybierają radni w głosowaniu tajnym. Jeżeli na gminę przypada dwóch ławników, wybory ich oparte są na zasadach ograniczonego głosowania imiennego; głosować wolno tylko na jednego z kandydatów uprzednio zgłoszonych, za wybranych zaś uznaje się tych dwóch kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą ilość głosów. Jeżeli na daną gminę przypada trzech ławników, wybierani są oni w głosowaniu stosunkowym. Bliższe zasady w tym zakresie ustala regulaminy wyborcze, wydane przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

(4) Radny, obejmując stanowisko wójta, podwójciego lub ławnika, traci mandat radnego.

Art. 13. (1) Gmina wiejska obowiązana jest utworzyć taką ilość stanowisk służbowych, jaka jest

niezbędna do prawidłowego wykonywania jej zadań, a przynajmniej stanowisko sekretarza gminnego.

(2) Na stanowisko sekretarza gminnego mogą być powoływane tylko osoby, które posiadają przepisane wykształcenie, odbyły praktykę i złożyły egzamin z zakresu wymagań fachowych i umiejętności praktycznych. Na pozostałe stanowiska w gminie wiejskiej mogą być powoływane tylko osoby, które posiadają przepisane wykształcenie. Wojewoda po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) władny jest zwolnić kandydata od wymaganego cenzusu wykształcenia, jeżeli złoży on przepisany egzamin zastępczy.

(3) Obowiązek ustanowienia stanowiska sekretarza gminnego (ust. (1)) nie dotyczy gmin, liczących do 5.000 mieszkańców, jeżeli w gminach tych ustanowiony jest urząd wójta zawodowego (art. 49). Władza nadzorcza może również zwolnić z obowiązku ustanowienia stanowiska sekretarza gminnego (ust. (1)) powyższe gminy, jeżeli wójt posiada kwalifikacje na sekretarza gminnego i czynności służbowe są głównym zajęciem wójta.

(4) Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania przepisów, normujących sprawę wykształcenia i praktyki, wymaganej od osób, powoływanych na stanowisko sekretarza gminnego, oraz ustalających program egzaminów tudzież skład komisji egzaminacyjnych. Wykształcenie, wymagane od kandydatów na pozostałe stanowiska w gminie wiejskiej, określa miejscowy statut służbowy, uchwalony przez radę gminną i zatwierdzony przez wydział powiatowy (art. 14 ust. (5)).

Art. 14. (1) Sekretarza gminnego powołuje i zwalnia wójt na podstawie uchwały zarządu gminnego, działającego w tym zakresie kolegalnie, po zatwierdzeniu uchwały przez starostę powiatowego, który zasięga uprzednio opinii wydziału powiatowego. Jeżeli gmina ustanowi stanowisko zastępcy sekretarza gminnego, w powyższy sposób również odbywa się powoływanie i zwalnianie zastępcy.

(2) Pozostałych pracowników gminnych przyjmuje i zwalnia wójt na podstawie uchwały zarządu gminnego, działającego w tym zakresie kolegalnie.

(3) Przyjmowanie i zwalnianie sekretarza gminnego oraz pozostałych pracowników gminnych następuje z zachowaniem praw nabytych, zastrzeżonych w ustawach specjalnych.

(4) Sekretarz gminny bierze udział w obradach zarządu gminnego i rady gminnej z głosem doradczym i protokółuje uchwały tych organów. Postanowienia art. 9 stosują się również do sekretarza gminnego.

(5) Zakres obowiązków i praw sekretarza gminnego oraz innych pracowników gminnych, jak również przepisy dyscyplinarne ustala w granicach ustaw specjalnych statut służbowy, uchwalony na wniosek zarządu gminnego przez radę gminną i zatwierdzony przez wydział powiatowy.

Gromada.

Art. 15. (1) Obszar gminy wiejskiej, jeżeli nie stanowi jednej miejscowości, dzieli się na gromady.

Gromadę wiejską stanowi z reguły każda miejscowość (osiedle, wieś, sióło, kolonja, osada, miasteczko, zaścianek, folwank i t. p.); miejscowości te jednak mogą być łączone i mogą tworzyć wspólną gromadę.

(2) Każda nieruchomości w gminie wiejskiej należy do obszaru jednej z gromad.

(3) Gromada jest podmiotem majątku, dobra gromadzkiego i innych praw majątkowych.

(4) W gminach wiejskich, których obszar stanowi jedną miejscowość, niema ustroju gromady i wszystkie uprawnienia, zastrzeżone ustawą niniejszą organom gromady, należą do właściwych organów ustrojowych gminy.

Art. 16. (1) Utworzenie nowej gromady, zniesienie istniejącej oraz wszelkie zmiany granic gromad w obrębie gminy wiejskiej, jak również ustalenie i zmiana nazwy gromady następują w drodze rozporządzenia wojewody, wydanego przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym na wniosek wydziału powiatowego i po wysłuchaniu opinii organów uchwalających interesowanych gromad oraz rady gminnej.

(2) Rozrachunki między gromadami i likwidację spraw majątkowych przy zmianie granic przeprowadzają interesowane gromady w drodze porozumienia, a jeżeli porozumienie takie nie dojdzie do skutku — właściwy wydział powiatowy.

Art. 17. (1) Zakres działania gromady obejmuje zarząd majątkiem i dobrem gromadzkiem tudzież rozporządzanie dochodami z tych źródeł.

(2) Gromada współdziała ponadto z gminą wiejską w wykonywaniu jej zadań oraz zarządza w granicach swych dochodów ogólnych sprawami o znaczeniu wyłącznie miejscowem, wynikającymi z sąsiedzkiego współżycia i podejmowanymi w miarę możliwości celem podniesienia stanu kulturalnego, zdrowotnego i gospodarczego osiedli.

(3) Postanowienia ust. (2) nie zwalniają gminy wiejskiej ani nie zmieniają dotychczasowych zadań, ciążących na niej na podstawie obowiązujących przepisów. Zarząd gminny może atoli na mocy uchwały rady gminnej, zatwierdzonej przez władzę nadzorczą, przekazać gromadzie spełnianie niektórych zadań gospodarki gminnej na obszarze gromady, gdy wyrazi ona na to zgodę albo gmina przekazuje gromadzie na powyższe cele ze swych funduszy dostateczne środki finansowe.

Art. 18. (1) Organem uchwalającym w gromadach jest rada gromadzka albo zebranie gromadzkie.

(2) Rada gromadzka musi być powołana w gromadach, liczących ponad 200 mieszkańców, oraz w gromadach o mniejszym zaludnieniu, powstałych z gmin dotychczasowych, które w myśl przepisów, obowiązujących przed wejściem w życie ustawy niniejszej, posiadały rady gminne.

(3) Organem uchwalającym w gromadach, nie wymienionych w ust. (2), jest zebranie gromadzkie pod przewodnictwem sołtysa (podsołtysa).

(4) Wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanow-

czym może po wysłuchaniu opinii zebrania gromadzkiego, rady gminnej i wydziału powiatowego zarządzić powołanie rady gromadzkiej również w poszczególnych gromadach, nie wymienionych w ust. (2).

Art. 19. (1) Prawo uczestnictwa w zebraniu gromadzkiem mają wszyscy mieszkańcy gromady, którym w myśl art. 3 przysługuje prawo bezpośredniego wybierania do organów ustrojowych związków samorządowych.

(2) Radę gromadzką wybiera się na pięć lat.

(3) Członkami rady gromadzkiej są: sołtys, jako przewodniczący, podsołtys oraz radni gromadzcy, których liczba wynosi w gromadach, liczących:

a) do 500 mieszkańców — dwunastu,

b) ponad 500 do 1.000 mieszkańców — szesnastu,

c) ponad 1.000 do 1.500 mieszkańców — dwudziestu,

d) ponad 1.500 do 2.000 mieszkańców — dwudziestu czterech,

e) ponad 2.000 mieszkańców — trzydziestu.

W takiej samej liczbie wybiera się zastępców radnych, a to w celu uzupełnienia liczby radnych w razie złożenia, wygaśnięcia lub utraty mandatu radnego.

(4) Do zakresu działania rady gromadzkiej należy podejmowanie uchwał w sprawach, wymienionych w art. 17, oraz wykonywanie kontroli nad sołtysem (podsołtysem) w zakresie czynności wykonawczych gromad (art. 20 ust. (7)).

(5) Jeżeli z postanowień ustawy niniejszej nie wynika inaczej, zakres działania i uprawnienia rad gromadzkich, jako organów uchwalających gromad, dotyczą również zebrań gromadzkich.

(6) Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydawania przepisów, normujących bliżej zakres działania oraz zasady i tryb działalności organów uchwalających gromad tudzież określających warunki ważności podejmowanych przez nie uchwał.

Art. 20. (1) Organem wykonawczym gromady jest sołtys, bądź jego zastępca (podsołtys).

(2) Sołtys i podsołtys winni odpowiadać warunkom wybieralności, przewidzianym w art. 4 ust. (1) i (2). W tym zakresie stosuje się odpowiednio postanowienia art. 4 ust. (3).

(3) Sołtysa i podsołtysa wybierają na trzy lata radni gromadzcy, w tych zaś gromadach, gdzie niema rady gromadzkiej, zebranie gromadzkie.

(4) Sposób wyboru sołtysa (podsołtysa) określa regulaminy wyborcze, wydane przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

(5) Wybór sołtysa i podsołtysa w gromadach podlega zatwierdzeniu starosty powiatowego. Odmowa zatwierdzenia może nastąpić po wysłuchaniu opinii wydziału powiatowego. Jeżeli starosta powiatowy odmówi zatwierdzenia wyboru sołtysa lub podsołtysa, nastąpi ponowny wybór. Jeżeli ponowny wybór nie uzyska zatwierdzenia, wówczas starosta mianuje po wysłuchaniu opinii wydziału powiatowego sołtysa lub podsołtysa, którzy sprawują

urząd do czasu zatwierdzenia ponownego wyboru. Starosta powiatowy mianuje również sołtysa w przypadku, gdy normalne wybory z jakichkolwiek bądź względów nie mogą dojść do skutku. Organ uchwalający gromady może dokonać wyboru w każdym czasie.

(6) Sołtys i podsołtys przed objęciem urzędowania składają na ręce starosty powiatowego lub jego zastępcy przysięgę, bądź przyrzeczenie, w myśl postanowień, zawartych w art. 51.

(7) Do zakresu działania sołtysa należą:

- a) zarządzanie majątkiem i dobrem gromadzkim;
- b) załatwianie bieżących czynności gromady;
- c) reprezentowanie gromady nazewnątrz;
- d) przygotowywanie wniosków oraz wykonywanie uchwał organu uchwalającego gromady.

(8) Sołtys jest ponadto organem pomocniczym zarządu gminnego na obszarze gromady, jest podległy służbowo w tym zakresie wójtowi i wykonywa jego polecenia w sprawach administracji publicznej.

(9) Organ uchwalający gromady może przyznać sołtysowi wynagrodzenie z funduszków gromady. Jeżeli gromada nie posiada na ten cel dostatecznych środków finansowych, rada gminna powinna przyznać całkowite lub częściowe wynagrodzenie sołtysowi z funduszków gminy. Najwyższe normy wynagrodzenia sołtysa oraz bliższe w tym zakresie postanowienia określi rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 21. (1) Każdy obywatel polski, zamieszkały w obrębie gromady i odpowiadający warunkom wybieralności, obowiązany jest przyjąć w gromadzie tej urząd sołtysa lub podsołtysa i sprawować urząd ten do końca kadencji.

(2) Do odmówienia przyjęcia urzędu i złożenia go przed upływem kadencji uprawnione są z mocy ustawy osoby następujące:

- a) kobiety,
- b) duchowni wszystkich wyznań, uznanych przez Państwo,
- c) osoby, które przekroczyły lat 60,
- d) osoby, które piastują urząd publiczny lub sprawują mandat w zarządzie gminnym lub w wydziale powiatowym,
- e) osoby, które sprawowały urząd sołtysa w ciągu poprzedniej kadencji.

(3) Wydział powiatowy zwolni również od obowiązku przyjęcia urzędu sołtysa (podsołtysa) lub zezwoli na złożenie tego urzędu przed upływem kadencji w przypadkach, przewidzianych w art. 6 ust. (3).

(4) W sprawach powyższych stosuje się postanowienia, zawarte w art. 6 ust. (4) i (5).

Art. 22. Postanowienia art. 7 i 9 stosuje się do radnych gromadzkich, ich zastępców, sołtysów i podsołtysów.

Art. 23. (1) Wydatki, związane z wykonywaniem swych zadań, pokrywa gromada z dochodów z majątku i dobra gromadzkiego oraz z opłat za korzystanie z zakładów i urządzeń gromadzkich.

(2) Przeznaczenie dochodów i opłat, o których mowa w ust. (1), na cele, nie objęte art. 17, może nastąpić jedynie na mocy uchwały organu uchwalającego gromady, zatwierdzonej przez władzę nadzorczą po zasięgnięciu opinii rady gminnej.

(3) W razie braku lub niewystarczalności dochodów i opłat, określonych w ust. (1), do wykonania zadań, o których mowa w art. 17 ust. (2), może rada gminna na wniosek organu uchwalającego gromady pociągnąć do świadczeń w naturze na określone cele publiczne gromady zarówno jej mieszkańców, jak i inne osoby, podlegające na obszarze gromady opodatkowaniu na rzecz gminy wiejskiej. Świadczenia te jednak muszą być zaliczane na poczet ogólnych świadczeń w naturze, wykonywanych na rzecz gminy, i nie mogą łącznie z temi świadczeniami przekraczać granicy, którą ustali ustawa o świadczeniach w naturze. Nie dotyczy to wypadków, nie cierpiących zwłoki, wywołanych klęskami żywiołowymi lub zjawiskami atmosferycznymi i t. p. W wypadkach tych wójt, względnie sołtys ma prawo pociągnąć do bezpłatnych świadczeń mieszkańców gromady, stosownie do posiadanych przez nich środków pociągowych oraz możliwości dostarczenia robotnika.

(4) Gmina obowiązana jest w granicach rozporządzalnych środków zaspakajając potrzeby gromad, wstawiając na ten cel odpowiednie kwoty w swym budżecie.

(5) Rada gminna może ponadto na wniosek organu uchwalającego gromady w granicach swych uprawnień finansowych pociągnąć do określonych świadczeń podatkowych wszystkie osoby, które na obszarze gromady podlegają tym podatkom na rzecz gminy, z przeznaczeniem tych wpływów zgodnie z wnioskiem gromady.

(6) Uchwała zebrania gromadzkiego w sprawach, o których mowa w ust. (3) i (5), wymaga większości głosów ogólnej liczby osób, uprawnionych do uczestnictwa w zebraniu, uchwała zaś rady gromadzkiej — większości dwóch trzecich głosów ustawowego jej składu. Uchwała rady gminnej w powyższych sprawach podlega zatwierdzeniu władzy nadzorczej.

(7) Przeciw odrzuceniu przez radę gminną wniosku organu uchwalającego gromady w sprawach, o których mowa w ust. (3) i (5), przysługuje organowi temu w ciągu 30 dni po dniu doręczenia sołtysowi uchwały rady gminnej prawo wniesienia odwołania do wydziału powiatowego, który rozstrzyga ostatecznie.

(8) Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania w drodze rozporządzenia w porozumieniu z Ministrem Skarbu bliższych przepisów w sprawach, o których mowa w ust. (3) i (5), oraz przepisów, ustalających wyłączenia od obowiązku ponoszenia świadczeń w naturze (ust. 3).

(9) Minister Spraw Wewnętrznych władny jest w porozumieniu z Ministrem Skarbu unormować w drodze rozporządzenia zasady gospodarki gromad, które posiadają majątek lub zakłady i inne urządzenia gromadzkie.

Art. 24. (1) Nadzór państwowy nad działalnością gromad wykonywa wydział powiatowy. Organ gromady działają pod bezpośrednim nadzorem wójta.

(2) Uchwały zebrania i rady gromadzkiej w sprawie zbycia, zamiany, obciążenia i oddania nieruchomości, zakładu i przedsiębiorstwa w dzierżawę (najem) ponad 3 lata, albo udzielenia na nie koncesji ponad ten okres, likwidacji dobra gromadzkiego, uczynienia i przyjęcia darowizny oraz zaciągnięcia zobowiązania ponad kwotę 500 zł nabierają mocy prawnej po zatwierdzeniu ich przez wydział powiatowy, który przed podjęciem decyzji powinien zasięgnąć opinii właściwej rady gminnej. Władza, powołana do zatwierdzenia uchwały, wyda decyzję w ciągu 60 dni po dniu otrzymania uchwały; w zakresie tym stosuje się odpowiednio postanowienia, zawarte w art. 39 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 106, poz. 884).

(3) Poza przypadkami, przewidzianymi w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341) i w poszczególnych ustawach ustrojowych, władza nadzorcza uchyli każdą uchwałę, powziętą nieformalnie albo sprzeczną z obowiązującymi przepisami. Sołtys obowiązany jest wstrzymać wykonanie takiej uchwały i przesłać ją bezwzględnie wójtowi, który przedkłada ją wraz z opinią zarządu gminnego wydziałowi powiatowemu do decyzji. Sołtys z urzędu lub na wezwanie władzy nadzorczej wstrzyma również wykonanie uchwały, która zdaniem jego lub władzy jest niewykonalna, bądź spreczna z interesem gromady; uchwała taka staje się ważna, jeżeli rada gromadzka poweźmie ją ponownie większością 2/3 głosów ustawowej liczby jej członków, bądź gdy uczyni to zebranie gromadzkie taką samą większością głosów w obecności więcej, niż połowy ogółu uprawnionych do uczestnictwa w zebraniu.

(4) O każdym posiedzeniu organu uchwalającego gromady i przedmiocie obrad sołtys zawiadamia wójta, który w razie, gdy jest obecny, ma prawo przewodniczyć.

(5) W razie stwierdzenia przekroczeń i zaniedbań w wykonywaniu obowiązków służbowych starosta powiatowy ma prawo po zasięgnięciu opinii wydziału powiatowego nakładać na sołtysów i podsołtysów następujące kary dyscyplinarne:

- a) upomnienie,
- b) nagana,
- c) grzywna do 50 złotych,
- d) złożenie z urzędu.

Przed nałożeniem kary należy dać obwinionemu możliwość zapoznania się z czynionymi mu zarzutami oraz złożenia wyjaśnień. Ukaranemu służy prawo wniesienia odwołania w ciągu 14 dni za pośrednictwem starosty powiatowego do właściwego wojewody, który orzeka ostatecznie po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej).

(6) Starosta powiatowy może po wysłuchaniu opinii wydziału powiatowego zawiesić sołtysa i podsołtysa w czynnościach służbowych w przypadkach, przewidzianych w art. 71 ust. (1). Sołtys przez czas

zawieszenia go w czynnościach nie pobiera żadnego wynagrodzenia. W powyższych sprawach stosuje się postanowienia, zawarte w art. 71 ust. (3).

(7) Starosta powiatowy może w przypadkach, przewidzianych w art. 69 ust. (1) lit. a) — c), po zasięgnięciu opinii wydziału powiatowego rozwiązać radę gromadzką; wybory do nowej rady gromadzkiej muszą być zarządzane w przeciągu trzech miesięcy.

(8) W razie rozwiązania rady gromadzkiej pieczę nad majątkiem i dobrem gromadzkim do czasu ukonstytuowania się nowej rady sprawuje sołtys pod kontrolą zarządu gminnego, działającego w tym zakresie kolegalnie. Postanowienie to stosuje się również w razie niemożności ukonstytuowania się rady gromadzkiej lub w wypadku bezczynności zebrania gromadzkiego.

Art. 25. Ustawa niniejsza nie narusza stosunków prywatno-prawnych, w szczególności praw własności, użytkowania i innych praw rzeczowych, przysługujących bądź pojedynczym mieszkańcom gromad, bądź ich grupom, lub ogółowi członków dotychczasowych gromad.

Przepisy wyborcze do rad gromadzkich i rad gminnych.

Art. 26. (1) Wybory do rad gromadzkich są powszechne, równe i bezpośrednie. Przy ustalaniu warunków prawa wybierania i wybieralności do rady gromadzkiej stosuje się odpowiednio postanowienia, zawarte w art. 3 i 4 ust. (1).

(2) Obszar gromady może stanowić jeden okręg wyborczy, bądź też dzielić się na odpowiednią ilość okręgów, obejmujących włączone do nich poszczególne domostwa.

(3) Regulaminy wyborcze wyda Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 27. (1) Jeżeli gromada stanowi jeden okręg wyborczy, wyborów do rady gromadzkiej dokonywa się na zasadach ograniczonego głosowania imiennego i jawnego, a na żądanie 1/5 liczby wyborców obecnych — tajnie.

(2) Wyborca głosuje wyłącznie na nazwiska uprzednio zgłoszonych kandydatów w ilości 1/4 liczby mandatów, jaka przypada na daną gromadę.

(3) Za wybranych do rady gromadzkiej uznaje się tych kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą ilość głosów, nie mniejszą jednak od 1/10 wszystkich głosów ważnych. W razie równości głosów rozstrzyga los.

(4) Jeżeli żaden z kandydatów nie otrzymał co najmniej 1/10 wszystkich głosów ważnych, albo nie wszystkie mandaty zostały obsadzone w sposób, przewidziany w ust. (3), następuje powtórne głosowanie ściślejsze, przyczem skreśla się z listy kandydatów osoby, które w pierwszym głosowaniu otrzymały najmniejsze ilości głosów, w ten sposób, żeby liczba pozostałych kandydatów nie była większa od podwójnej liczby mandatów, pozostałych do obsadzenia. Głosowanie powtórne jest ostateczne i za wybranych uważa się tych kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą ilość głosów.

(5) Postanowienia ust. (2), (3) i (4) stosuje się również do wyborów zastępców radnych.

(6) Jeżeli w wyniku wyborów pozostanie jeszcze pewna ilość mandatów nie obsadzonych, następują wybory uzupełniające podług zasad, zawartych w ust. (2) — (4).

Art. 28. (1) O ile obszar gromady dzieli się na okręgi wyborcze, w poszczególnych okręgach wybiera się jednego, bądź dwóch, a najwyżej trzech radnych gromadzkich w zależności od liczby mieszkańców danego okręgu.

(2) Wyborcy w poszczególnych okręgach głosują wyłącznie tylko na nazwiska kandydatów, uprzednio zgłoszonych. W okręgach dwu i trzymandatowych wyborca ma prawo głosować tylko na nazwisko jednego kandydata.

(3) Wyborów dokonywa się na zebraniu wyborczym jawnie, a na żądanie 1/5 liczby obecnych wyborców — tajnie.

(4) Za wybranych do rady gromadzkiej uznaje się tych kandydatów, którzy w danym okręgu otrzymali kolejno największą ilość głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los. Poza tem stosuje się odpowiednio postanowienia art. 27 ust. (3) i (4).

(5) Postanowienia ust. (2) — (4) dotyczą również wyboru zastępców radnych gromadzkich.

Art. 29. (1) Radnych w gminach wiejskich wybiera gminne kolegium wyborcze, do którego wchodzi:

- a) od gromad, które posiadają rady gromadzkie — ich radni gromadzcy;
- b) od innych gromad — ich delegaci w liczbie od 2 do 10, ustalonej przez starostę powiatowego zależnie od liczby mieszkańców gromady, wybrani na tych samych zasadach, na jakich odbywają się wybory do rady gromadzkiej, a ponadto —
- c) sołtysi i podsołtysi wszystkich gromad.

(2) Starosta powiatowy może podzielić obszar gminy wiejskiej na okręgi wyborcze, określając zależnie od liczby ich mieszkańców przypadającą na każdy okręg ilość mandatów radnych, na jeden okręg wyborczy nie może jednak przypadać mniej, niż 3 mandaty.

(3) Radnych w poszczególnych okręgach wyborczych wybierają okręgowe kolegia wyborcze w składzie, o którym mowa w ust. (1), z zastrzeżeniem, że do kolegium wyborczego wchodzi sołtysi, podsołtysi oraz radni gromadzcy i delegaci gromad z obszarów, które położone są w granicach danego okręgu wyborczego.

(4) Wybory radnych w gminnych i okręgowych kolegiach wyborczych są równe i stosunkowe i odbywają się w głosowaniu tajnym na listy kandydatów.

(5) Porządek kolejny wybranych do rady gminnej ustala się według kolejności nazwisk na listach kandydatów; pozostałe osoby, wymienione na tych listach, zapisuje się na listę zastępców radnych.

(6) Radnych w gminach wiejskich, o których mowa w art. 15 ust. (4), wybiera się na zasadach, na jakich odbywają się wybory do rad gromadzkich.

(7) Regulaminy wyborcze wyda Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 30. (1) Jeżeli w ciągu kadencji liczba radnych zmniejszy się o 20%, powiatowa władza administracji ogólnej może zarządzić wybory uzupełniające. Władza obowiązana jest to uczynić, gdy liczba radnych zmniejszy się o 30%, a rada nie będzie rozwiązana w myśl postanowień art. 69 ust. (3).

(2) Wyborów uzupełniających do rady gminnej dokonywają na zasadach art. 29 właściwe gminne, bądź okręgowe kolegia wyborcze, powołane do przeprowadzenia głównych wyborów radnych, w których miejsce wejść mają radni nowowybrani.

(3) Bliższe przepisy w sprawie wyborów uzupełniających do rady gminnej oraz postanowienia, dotyczące wyborów uzupełniających do rad gromadzkich, wyda w drodze rozporządzeń Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 31. Zażalenia i protesty wyborcze, wniesione zgodnie z przepisami przeciw wyborom do rady gromadzkiej oraz do organów ustrojowych gminy wiejskiej, rozstrzyga po wysłuchaniu opinii wydziału powiatowego starosta powiatowy, którego decyzje w powyższym zakresie są ostateczne w administracyjnym toku instancji.

Art. 32. Godność członków organów (komisji) wyborczych, powołanych przez władze właściwe do przeprowadzenia wyborów do rad gromadzkich i gminnych, jest honorowa; od jej przyjęcia nikt nie może się uchylać bez usprawiedliwionych przyczyn. Do osób, uchylających się od tego obowiązku, stosuje się odpowiednio postanowienia, zawarte w art. 6 ust. (3) — (5). Bliższe przepisy w tym zakresie wyda Minister Spraw Wewnętrznych.

Rozdział 4.

Miasta.

Art. 33. Rada Ministrów po wysłuchaniu opinii rady miejskiej i wydziału powiatowego może w drodze rozporządzenia znieść miasto, liczące mniej niż 3.000 mieszkańców, i nadać mu ustrój gminy wiejskiej lub gromady. Zniesienie miasta, liczącego co najmniej 3.000 mieszkańców, może nastąpić tylko w drodze ustawodawczej.

Art. 34. (1) Liczba radnych wynosi w miastach:

- a) do 5.000 mieszkańców — dwunastu;
- b) ponad 5.000 do 10.000 mieszkańców — szesnastu;
- c) ponad 10.000 do 25.000 mieszkańców — dwudziestu czterech;
- d) ponad 25.000 do 40.000 mieszkańców — trzydziestu dwóch

- e) ponad 40.000 do 60.000 mieszkańców — czterdziestu;
- f) ponad 60.000 do 120.000 mieszkańców — czterdziestu ośmiu;
- g) ponad 120.000 do 180.000 mieszkańców — pięćdziesięciu sześciu;
- h) ponad 180.000 do 250.000 mieszkańców — sześćdziesięciu czterech;
- i) ponad 250.000 mieszkańców — siedemdziesięciu dwóch.

(2) W mieście stoł. Warszawie rada miejska liczy stu radnych.

Art. 35. (1) Na posiedzeniach rady miejskiej przewodniczy burmistrz (wiceburmistrz), bądź prezydent miasta (wiceprezydent).

(2) Znosi się instytucję odrębnych prezydów rad miejskich. Protokołowanie przebiegu obrad i inne związane z działalnością rady miejskiej czynności biurowe należą do biura zarządu miejskiego.

(3) Burmistrz lub prezydent miasta, przewodnicząc w radzie miejskiej, bierze udział w głosowaniu, jeżeli w myśl dotychczasowych postanowień jest członkiem rady. W razie równości głosów wniosek upada.

(4) W przypadkach, gdy chodzi o wybory członków zarządu miejskiego i komisji rewizyjnej, jak również gdy rada miejska rozpatruje sprawozdania i wnioski komisji rewizyjnej lub podejmuje w zakresie tym uchwały, przewodniczy jeden z radnych, wybierany każdorazowo w tym celu przez radę zwykłą większością głosów.

Art. 36. (1) Rada miejska może wykluczyć radnego ze swego grona za czyn hańbiący większością dwóch trzecich głosów w obecności co najmniej dwóch trzecich ustawowej liczby członków.

(2) Rada miejska może podjąć uchwałę w powyższych sprawach nie inaczej, jak na wniosek powołanej przez siebie komisji, której obowiązkiem jest przeprowadzić dochodzenie, zbadać dokumenty i przesłuchać interesowanego radnego.

(3) Przeciw uchwale o wykluczeniu z rady miejskiej interesowany radny może w ciągu dni 14 po dniu doręczenia mu uchwały wnieść odwołanie do władzy nadzorczej, która rozstrzyga ostatecznie.

(4) Wykluczenie z grona radnych pociąga za sobą utratę mandatu.

Art. 37. (1) Zarząd miejski składa się: z burmistrza i wiceburmistrza, bądź prezydenta miasta i jednego lub też stosownie do postanowień ust. (2) większej liczby wiceprezydentów, a ponadto we wszystkich miastach z odpowiedniej liczby ławników.

(2) W miastach, liczących ponad 50.000 mieszkańców, rada miejska może zwykłą większością głosów powziąć uchwałę o powiększeniu ilości stanowisk wiceprezydentów. Liczba wiceprezydentów nie może jednak przekraczać: w mieście stoł. Warszawie — pięciu, w Krakowie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu i Wilnie — trzech, w innych miastach — dwóch, wyjątkowo zaś trzech, jeżeli władza nadzorcza zatwierdzi uchwałę o ustanowieniu urzędu trze-

kiego wiceprezydenta, uznając, że wymaga tego większy rozwój gospodarki miejskiej oraz stan i znaczna liczba zakładów i przedsiębiorstw.

(3) Liczba ławników stanowi 10% ustawowej liczby radnych i nie może być mniejsza od 3. Ułamki, wypadające przy wyższym obliczeniu, przyjmuje się za jedynekę.

(4) Prezydenta miasta i wiceprezydenta (wiceprezydentów), bądź burmistrza i wiceburmistrza wybierają radni w głosowaniu tajnym większością głosów ustawowej ich liczby. Przy zachowaniu tej zasady należy w razie potrzeby zastosować głosowanie ściślejsze.

(5) Ławników wybierają radni w głosowaniu tajnym i stosunkowym. Bliższe zasady w tym zakresie ustala regulaminy wyborcze, wydane przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

(6) Radny, obejmując stanowisko członka zarządu miejskiego, traci mandat radnego.

Art. 38. (1) Upoważnia się Prezydenta Rzeczypospolitej do wydania w okresie lat 3 od chwili wejścia w życie ustawy niniejszej w drodze rozporządzeń z mocą ustawy dla miast: Krakowa, Lwowa, Łodzi, Poznania, m. st. Warszawy i Wilna odrębnego prawa (statutu) o ustroju miasta.

(2) Prawo o ustroju miasta może uwzględnić odrębności ustrojowe miasta w zakresie spraw następujących:

- a) określenie liczby radnych;
- b) ustalenie, czy mandat radnego może być łączony z mandatem członka zarządu miejskiego oraz czy członkowie zarządu wchodzi w skład rady;
- c) uregulowanie sprawy przewodnictwa na posiedzeniach rady miejskiej;
- d) ustalenie sposobu ukonstytuowania się i organizacji rady miejskiej;
- e) ustalenie trybu obradowania rady miejskiej i magistratu oraz ustanowienie kar regulaminowych, zastrzeżonych dla uprawnień przewodniczącego i kolegum;
- f) określenie liczby ławników i wiceprezydentów oraz ustalenie wyższych kwalifikacji naukowych i zawodowych na urząd prezydenta miasta i wiceprezydentów;
- g) ustalenie zasad zarządu majątkiem gminnym;
- h) uregulowanie innych spraw gminy, co do których ustawa niniejsza nie zawiera wyraźnych postanowień lub do unormowania nie upoważnia Ministra Spraw Wewnętrznych.

(3) Prawo o ustroju miasta może być nadane na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych po zasięgnięciu opinii rady miejskiej danego miasta, bądź bez takiej opinii, gdy rada miejska nie nadesła jej w ciągu dni 90 po dniu otrzymania projektu prawa do zaopiniowania. Wniosek taki Minister Spraw Wewnętrznych może przedstawić z urzędu lub z inicjatywy rady miejskiej. Uprawnienia powyższe przysługują radom miejskim, powołanym na podstawie

przepisów wyborczych, zawartych w ustawie niniejszej.

(4) Z dniem wejścia w życie prawa o ustroju miasta tracą moc w odniesieniu do danego miasta te postanowienia ustawy niniejszej, które dotyczą spraw, przez to prawo odmiennie uregulowanych, oraz przepisy ustaw szczególnych, sprzeczne z postanowieniami prawa o ustroju miasta.

Przepisy wyborcze do rad miejskich.

Art. 39. (1) Wybory do rad miejskich są powszechne, równe, tajne, bezpośrednie i stosunkowe.

(2) Miasto, liczące do 5.000 mieszkańców, może stanowić jeden okręg wyborczy, bądź też dzielić się na odpowiednią ilość okręgów. Obszar miast, liczących ponad 5.000 mieszkańców, rządowe władze administracji ogólnej podziela na odpowiednią ilość okręgów wyborczych i ustala dla każdego okręgu w zależności od liczby jego mieszkańców ilość przypadających nań mandatów radnych. Na poszczególny okręg wyborczy nie może przypadać mniej, niż trzy mandaty. Okręg wyborczy dzieli się w miarę potrzeby na obwody głosowania.

(3) Radnych wybiera się w poszczególnym okręgu wyborczym w głosowaniu imiennem na nazwiska kandydatów, umieszczone na listach, należycie zgłoszonych. Liczba kandydatów na poszczególnych listach nie może przekraczać trzykrotnej ilości mandatów radnych, przypadających na dany okręg wyborczy.

(4) Głosowanie odbywa się w niedzielę lub w dzień świąteczny.

(5) Każdy wyborca rozporządza tytuł głosami, ilu radnych wybiera się w danym okręgu wyborczym. Wyborca ma prawo każdy pojedynczy swój głos oddać poszczególnym kandydatom danej listy i może w tym celu zamieścić na karcie do głosowania pełną liczbę kandydatów, przypadającą na dany okręg wyborczy. Wyborca ma prawo również część lub wszystkie rozporządzalne swe głosy przeznaczyć na korzyść jednego i tego samego kandydata. Wyborca może głosować wyłącznie tylko na kandydatów, których nazwiska umieszczone są na jednej liście kandydatów.

(6) Podział mandatów pomiędzy listy kandydatów uskutecznia się w sposób następujący: ogólną ilość ważnych kart do głosowania, złożonych w danym okręgu wyborczym na poszczególne listy, dzieli się kolejno przez 1, 2, 3 i t. d. aż do chwili, gdy w ten sposób da się uszeregować tyle kolejno największych liczb (ilorazów), ile jest mandatów w okręgu do podziału. Poszczególnej liście kandydatów przysznaje się tyle mandatów, ile liczb (ilorazów) przypada na nią z pośród ustalonego w powyższy sposób ich szeregu. O przyznaniu mandatu jednej z dwóch lub więcej list, wykazujących jednakowe ilorazy końcowe, rozstrzyga los.

(7) O pierwszeństwie i kolejności wyboru do rady miejskiej poszczególnych kandydatów na danej liście w danym okręgu wyborczym decyduje kolejna względna większość głosów, ważnie oddanych w tymże okręgu na kandydatów danej listy. W razie oddania jednakowej ilości głosów na dwóch lub wię-

cej kandydatów, pierwszeństwo do uzyskania mandatu przysługuje kandydatowi, umieszczonemu na pierwszym miejscu listy, o pierwszeństwie zaś pomiędzy innymi kandydatami rozstrzyga w takim przypadku los. Gdy na listę przypada więcej niż jeden mandat, kandydat zaś umieszczony na pierwszym miejscu tej listy w myśl powyższych zasad nie uzyskałby mandatu, wówczas należy zaliczyć dodatkowo na korzyść tego kandydata otrzymaną przez innych kandydatów nadwyżkę głosów ponad liczbę ilorazu (ilorazu wyborczego listy), jaki wypada z podzielenia ogólnej ilości głosów, ważnie oddanych na daną listę, przez przypadającą na nią ilość mandatów.

(8) Jeżeli liczba kandydatów, na którą głosowano z danej listy, nie wyczerpie pełnej ilości przysznanej tej liście mandatów, wówczas pozostałe mandaty przypadają innym kandydatom w kolejności, przewidzianej na liście.

(9) Za zastępców radnych w poszczególnych okręgach będą uważani ci kandydaci z danej listy, którzy w liczbie, odpowiadającej ilości przypadających na nią mandatów, otrzymali z kolei największe ilości głosów. Postanowienie ustępu poprzedniego ma tu analogiczne zastosowanie.

Art. 40. (1) Jeżeli w ciągu kadencji liczba radnych zmniejszy się o 20%, rządowa władza administracji ogólnej może zarządzić wybory uzupełniające. Władza obowiązana jest to uczynić, gdy liczba radnych zmniejszy się o 30%, rada zaś nie będzie rozwiązana w myśl art. 69 ust. (3).

(2) W celu przeprowadzenia wyborów uzupełniających do rady miejskiej podział miasta na okręgi wyborcze, ustalone w myśl art. 39 ust. (2), może być utrzymany lub zmieniony zależnie od zmiany liczby mieszkańców. Jeżeliby jednak na poszczególne okręgi wyborcze, ustalone na zasadzie art. 39 ust. (2), miało przypadać mniej, niż trzy mandaty, wówczas okręgi takie powinny być włączone do sąsiednich lub połączone we wspólne okręgi w ten sposób, ażeby w poszczególnym okręgu wyborczym odbywały się wybory uzupełniające co najmniej trzech radnych.

Art. 41. (1) Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania w drodze rozporządzenia regulaminów wyborczych, zawierających szczególne przepisy wyborcze do rad miejskich oraz bliższe postanowienia w sprawie wyborów uzupełniających do tych rad.

(2) Przy wyborach głównych i uzupełniających do rad miejskich stosuje się odpowiednio postanowienia art. 32.

Art. 42. Zażalenia i protesty wyborcze, wniesione zgodnie z przepisami przeciw wyborom do rady miejskiej lub zarządu, rozstrzygają w odniesieniu do miast, nie wydzielonych z powiatowego związku samorządowego, starosta powiatowy po wysłuchaniu opinii wydziału powiatowego, w odniesieniu do miast wydzielonych — wojewoda po wysłuchaniu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), w odniesieniu zaś do miasta stół. War-

szawy — Minister Spraw Wewnętrznych. Decyzje powyższych władz są ostateczne w administracyjnym toku instancyj.

Rozdział 5.

Zakres działania organów ustrojowych w gminach wiejskich i w miastach.

Art. 43. (1) Do zakresu działania rady gminy (art. 1 ust. (5)) należy powołanie organu zarządzającego i kontrola nad jego działalnością oraz stanowienie norm i zasad, dotyczących zarządu sprawami gminy i jej gospodarki, a w szczególności:

- a) stanowienie o dobrowolnem podejmowaniu zadań o charakterze publicznym, jeżeli nie sprzeciwiają się temu postanowienia ustaw szczególnych oraz jeżeli zadania te nie są zastrzeżone innym związkom publiczno-prawnym;
- b) wybór członków zarządu gminy oraz członków komisyj;
- c) uchwalanie regulaminów obrad rady i jej komisyj;
- d) ustanawianie rodzaju i ilości stanowisk służbowych oraz wysokości przywiązanych do nich uposażeń;
- e) ustanawianie norm wynagrodzenia, względnie odszkodowania dla członków zarządu gminy oraz norm, dotyczących diet i kosztów podróży;
- f) uchwalanie przepisów o obowiązkach i prawach funkcjonariuszów gminnych tudzież ustanawianie dla nich przepisów dyscyplinarnych (miejscowy statut służbowy);
- g) uchwalanie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnem dla zawodowych członków zarządu gminy oraz dla funkcjonariuszów gminnych, tudzież pozostałych po nich wdów i sierot;
- h) uchwalanie statutów miejscowych (miejscowych przepisów prawnych), jeżeli w myśl obowiązujących przepisów prawo takiej gminie przysługuje;
- i) podejmowanie uchwał w sprawach: nabycia, zamiany, zbycia i oddania w zastaw praw i nieruchomości, hipotecznego obciążenia i oddania w dzierżawę (najem) na okres ponad 6 lat wszelkich nieruchomości oraz zakładów i przedsiębiorstw gminnych, jak również udzielenia na nie koncesyj ponad powyższy okres;
- j) podejmowanie uchwał w sprawach czynienia lub przyjęcia darowizny i zapisu oraz ustanowienia bądź objęcia zarządu fundacji;
- k) stanowienie o założeniu, przekształceniu i zwinięciu urzędów, zakładów i przedsiębiorstw gminnych oraz o wnoszeniu, przekształceniu i znoszeniu wszelkich budowli kosztem gminy;
- l) podejmowanie uchwał w sprawie udzielenia przez gminę poręki finansowej oraz zaciągnięcia pożyczki długoterminowej, jak

również w sprawie upoważnienia zarządu gminy do zaciągania pożyczek krótkoterminowych na czasowe zasilenie funduszków kasowych w granicach zasad, warunków i wysokości, określonych przez radę;

- m) uchwalanie preliminarza budżetowego gminy;
- n) ustanawianie zasad lokaty kapitałów oraz zasad zarządu i użytkowania majątku i dobra gminnego, jak również wszelkich urządzeń, zakładów i przedsiębiorstw gminnych;
- o) uchwalanie danin komunalnych, stanowienie o obowiązku innych świadczeń na cele gminy oraz ustalanie sposobu poboru tych danin i świadczeń;
- p) podejmowanie uchwał w sprawie ustalenia i zmiany nazw dzielnic, ulic i placów oraz w sprawie wznoszenia pomników na placach publicznych;
- r) ustalanie zasad postępowania przy oddawaniu i przyjmowaniu robót i dostaw oraz ustanawianie norm postępowania w sprawach przetargów publicznych przy sprzedaży, kupnie i oddawaniu w dzierżawę nieruchomości i ruchomości gminnych;
- s) podejmowanie uchwał w sprawie umarzania należności, przypadających gminie z tytułów prywatno-prawnych;
- t) kontrola nad działalnością zarządu gminy, w szczególności zatwierdzanie sprawozdań z wykonania budżetu oraz rocznych zamknięć i bilansów zakładów tudzież przedsiębiorstw gminnych z wyjątkiem spraw, o których mowa w art. 48;
- u) uchwalanie wniosków oraz wydawanie opinii w sprawie zmiany granic gminy;
- w) wydawanie opinii w sprawach potrzeb gminy oraz uchwalanie w tym zakresie petycji;
- y) nadawanie obywatelstwa honorowego gminy;
- z) inne sprawy, przewidziane obowiązującymi przepisami i ustawą niniejszą, jeżeli nie mają charakteru czynności zarządzających i wykonawczych.

(2) Uchyła się wszelkie przepisy, przewidujące sprawowanie przez radę gminy czynności zarządzających i wykonawczych.

Art. 44. (1) Zarząd gminy działa kolegialnie w sprawach następujących:

- a) przygotowanie wszystkich spraw, w których stanowi rada gminy;
- b) ustalanie planu wykonania budżetu;
- c) uchwalanie regulaminów dla siebie oraz udzielanie na żądanie przełożonego gminy opinii o regulaminach i instrukcjach dla urzędów, zakładów i przedsiębiorstw gminnych;
- d) decydowanie o zaciągnięciu pożyczki krótkoterminowej na czasowe zasilenie funduszków kasowych zgodnie z zasadami i warunkami, ustalonymi przez radę gminy;

- e) ustanawianie opłat za korzystanie z urządzeń zakładów i przedsiębiorstw gminnych, jak również ustalanie opłat administracyjnych i taks za korzystanie w obrębie gminy z własnych publicznych środków lokomocji;
- f) umarzanie należności, przypadających gminie z tytułów publiczno-prawnych, gdy ściągnięcie danej należności staje się niemożliwe, albo upoważnienie przełożonego gminy do wydawania w tym zakresie decyzji;
- g) decydowanie w sprawie oddania w dzierżawę (najem) na okres, nie przekraczający 6 lat, nieruchomości, zakładów i przedsiębiorstw gminnych, jak również udzielenia na okres nie dłuższy koncesji na te zakłady i przedsiębiorstwa zgodnie z zasadami i warunkami, ustalonymi przez radę gminy;
- h) ustalanie sposobu wykonania uchwał rady gminy w sprawie wzniesienia budowli oraz założenia, reorganizacji lub zwinięcia zakładów i przedsiębiorstw gminnych, jak również w sprawie innych ważniejszych inwestycji;
- i) rozpatrywanie i zatwierdzanie ofert, składanych przy wszelkich przetargach publicznych w myśl zasad, ustalonych przez radę gminy;
- j) decydowanie o wszczęciu i odstąpieniu od sporu sądowego oraz ustalenie warunków układu pojednawczego w sprawach prywatno-prawnych oraz w tych publiczno-prawnych, w których na zawarcie takich układów zezwalają przepisy ustaw;
- k) decydowanie o dokonaniu wydatku, nie przewidzianego w budżecie, bądź też uwzględnionego w niedostatecznej wysokości, w przypadkach, gdy obowiązujące przepisy uprawniają zarząd do takiej decyzji;
- l) inne sprawy, zastrzeżone do kolegjalnego decydowania w myśl postanowień ustawy niniejszej.
- (2) Przełożony gminy może w sprawach, wymagających jego decyzji, zasięgnąć opinii kolegjum zarządu.
- (3) Każdy członek zarządu gminy ma prawo informować się u przełożonego gminy i na posiedzeniach zarządu żądać wyjaśnień w sprawach, dotyczących gospodarki gminnej, jak również stawiać wnioski w zakresie, przewidzianym w ust. (1) niniejszego artykułu.
- (4) Kolegium członków zarządu miejskiego, powołane do decydowania w sprawach, o których mowa w ust. (1), nosi nazwę magistratu.
- (5) Członkami kolegjum zarządu gminnego są: wójt, podwójci oraz ławnicy. Członkami magistratu są: burmistrz i wiceburmistrz, bądź prezydent miasta i wiceprezydent (wiceprezydenci) oraz ławnicy. Kolegium obraduje pod przewodnictwem przełożonego gminy lub jego zastępcy. Do powzięcia uchwał niezbędna jest obecność więcej niż połowy ustawo-

wej liczby członków. Uchwały zapadają większością głosów obecnych. Przewodniczący bierze udział w głosowaniu i głos jego rozstrzyga w razie równości głosów.

Art. 45. (1) Rada gminy może powoływać stałe, czasowe albo do poszczególnych spraw komisje z pośród członków rady i w miarę potrzeby z pośród mieszkańców gminy, posiadających prawo wybieralności do rady. Komisje mogą powoływać ze swego składu podkomisje. Rada gminy może przekazać komisji rozpatrywanie i opinowanie różnych spraw, dotyczących administracji i gospodarki gminnej, przygotowywanie wniosków na radę, jak również decydowanie w zastępstwie rady w poszczególnych sprawach, wymagających jej uchwały. Komisje, działające na prawach rady gminy, mogą składać się jedynie z radnych.

(2) Zarząd gminy, działając kolegjalnie, może powoływać komisje z pośród swych członków z udziałem radnych, a w razie potrzeby również z udziałem mieszkańców gminy, posiadających prawo wybieralności do rady. Komisje te mogą być powoływane wyłącznie do udzielania opinii i przygotowywania wniosków w sprawach administracji i gospodarki gminnej, wymagających uchwały zarządu lub decyzji przełożonych gminy.

(3) Przewodnictwo w komisjach, powołanych w myśl ust. (1) lub (2), należy do przełożonego gminy lub powołanego przez niego członka zarządu.

(4) Postanowienia niniejszego artykułu nie dotyczą komisji rewizyjnych (art. 62).

Art. 46. (1) Zarząd gminy poza sprawami, zastrzeżonymi w myśl ustawy niniejszej kolegjalnemu załatwianiu, działa jednoosobowo. W tym zakresie wójt, burmistrz i prezydent miasta działają samodzielnie pod osobistą odpowiedzialnością przy pomocy innych członków zarządu i funkcjonariuszów gminnych.

(2) Wójt, burmistrz i prezydent miasta są przełożonymi gminy i kierownikami całej administracji i gospodarki gminnej.

(3) Przełożony gminy jest zwierzchnikiem zawodowych członków zarządu gminy i pracowników gminnych oraz sprawuje nadzór nad czynnościami niezawodowych członków zarządu.

(4) Prawo i obowiązek reprezentowania gminy należy wyłącznie do przełożonego gminy.

(5) Zarząd gminy działa nazewnątrz wyłącznie tylko przez przełożonego gminy.

(6) Korespondencje i wszelkie dokumenty urzędowe zarządu gminy podpisuje przełożony gminy. Przełożony gminy może upoważnić do podpisywania w swoim zastępstwie ściśle określonej kategorii pism i dokumentów urzędowych swego zastępcę lub swych zastępców oraz poszczególnych urzędników gminnych. Dokumenty, przez które gmina zaciąga zobowiązanie, muszą być opatrzone urzędową pieczęcią zarządu gminy oraz własnoręcznym podpisem przełożonego gminy i jednego z członków zarządu. W przypadku, gdy mandaty członków zarządu gminy uległy zawieszeniu lub wygaśnięciu,

dokumenty powyższe w miejsce członka zarządu gminy podpisuje właściwy urzędnik gminny.

Art. 47. (1) Wszelkie dotychczasowe uprawnienia organów ustrojowych gminy, nie objęte postanowieniami art. 43 i 44, przechodzą na przełożonych gminy, działających w myśl art. 46 ust. (1).

(2) W wypadkach, nie cierpiących zwłoki, dla uniknięcia szkody, jakiej mógłby doznać interes Państwa lub gminy, przełożony gminy obowiązany jest wydać decyzję w zastępstwie kolegum zarządu, powinien jednak bezzwłocznie zwołać posiedzenie zarządu celem przedstawienia mu wydanej decyzji do zatwierdzenia.

Art. 48. Przełożeni gminy załatwiają jednoosobowo i pod osobistą odpowiedzialnością wszelkie czynności organów ustrojowych gminy, działających jako organa wykonawcze władz rządowych, bądź jako władze administracji ogólnej.

Rozdział 6.

Zawodowi i niezawodowi członkowie organów zarządzających w gminach wiejskich i miastach.

Art. 49. (1) Na urząd przełożonego gminy wiejskiej może być powołany wójt niezawodowy lub zawodowy. Powołanie zawodowego wójta może nastąpić na podstawie uchwały rady gminnej po zatwierdzeniu uchwały tej przez władzę nadzorczą. Na stanowiska wójtów zawodowych mogą być powoływane tylko osoby, które obok ogólnych warunków wybieralności (art. 4) posiadają odpowiednie kwalifikacje, które określi Minister Spraw Wewnętrznych.

(2) Na urząd przełożonych gminy i ich zastępców w miastach, wydzielonych z powiatowego związku samorządowego, mogą być powoływani tylko zawodowi prezydenci miast i zawodowi wiceprezydenci. Na urząd przełożonego gminy w miastach, nie wydzielonych z powiatowego związku samorządowego, mogą być powoływani zarówno niezawodowi, jak i zawodowi burmistrzowie, na stanowisko zaś zastępcy przełożonego gminy w tych miastach — z reguły wiceburmistrzowie niezawodowi; w miastach jednak, liczących powyżej 15.000 mieszkańców, mogą być powoływani wiceburmistrzowie zawodowi.

(3) Powołanie zawodowego burmistrza, a także zawodowego wiceburmistrza na urząd przełożonego gminy, bądź też jego zastępcy stosownie do postanowień ustępu poprzedniego może nastąpić na podstawie uchwały rady miejskiej po zatwierdzeniu uchwały tej przez władzę nadzorczą.

(4) Wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym może ustanowić obowiązek powołania zawodowego burmistrza w mieście, nie wydzielonym z powiatowego związku samorządowego, jeżeli wymagać tego będzie rozwój gospodarki miejskiej oraz stan zakładów i przedsiębiorstw miejskich i gospodarka ta wymagać będzie przeto fachowego i ciągłego kierownictwa.

(5) Na urząd prezydentów miast i wiceprezydentów oraz zawodowych burmistrzów i wiceburmistrzów mogą być powoływane tylko osoby, które obok ogólnych warunków wybieralności (art. 4) posiadają wykształcenie co najmniej w takim zakresie, jaki uprawnia w myśl art. 52 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 389) do odbywania studjów w szkołach wyższych, oraz wykażą się co najmniej trzyletnią pracą w charakterze członka zarządu miejskiego lub na samodzielnym stanowisku w administracji samorządu terytorjalnego, bądź też na stanowisku urzędnika państwowego I kategorii we władzach administracji ogólnej.

(6) Na urząd burmistrzów w miastach, liczących ponad 5.000 mieszkańców, mogą być powoływane tylko osoby, które obok ogólnych warunków wybieralności (art. 4) posiadają wykształcenie w zakresie gimnazjum lub szkoły zawodowej typu gimnazjalnego w myśl art. 21 i 29 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa albo mają wykształcenie podług zasad, obowiązujących przed wejściem w życie powyższej ustawy w zakresie sześciu klas szkoły średniej ogólnokształcącej, bądź równorzędne wykształcenie zawodowe.

(7) Wojewoda po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) w stosunku do miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, oraz Minister Spraw Wewnętrznych w stosunku do miast wydzielonych władni są zwolnić kandydata na jeden z urzędów, o których mowa w ust. (5) i (6), od wymaganego cenzusu wykształcenia bądź także od wykazania się uprzednią praktyką. Zwolnienie takie może być bezwarunkowe lub udzielone pod warunkiem odbycia przez osobę wybraną na stanowisku przełożonego gminy względnie jego zastępcy rocznego okresu próbnego.

(8) Podwójci oraz ławnicy we wszystkich gminach wiejskich i miastach mają charakter niezawodowych członków zarządu gminy.

Art. 50. (1) Wybór niezawodowych burmistrzów i wiceburmistrzów w miastach, będących siedzibą powiatowych władz administracji ogólnej, podlega zatwierdzeniu właściwego wojewody; wybór niezawodowych burmistrzów i wiceburmistrzów we wszystkich innych miastach oraz wybór niezawodowych wójtów i podwójców wymaga zatwierdzenia właściwego starosty powiatowego.

(2) Wybór zawodowych wójtów, burmistrzów i wiceburmistrzów podlega zatwierdzeniu właściwego wojewody, wybór zaś prezydentów miast i wiceprezydentów — zatwierdzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych. Wybór prezydenta miasta stoł. Warszawy wymaga zatwierdzenia przez Radę Ministrów.

(3) Zatwierdzenie wyboru osób, zwolnionych od wymaganego cenzusu wykształcenia lub wykazania się uprzednią praktyką pod warunkiem odbycia okresu próbnego (art. 49 ust. (7)), może być uzależnione od pomysłnego złożenia przez osobę wybraną egzaminu praktycznego. Odmówienie zatwierdzenia wyboru w okresie próbnym może nastąpić każdej chwili i powoduje wygaśnięcie mandatu ze skutkami, przewidzianymi w art. 53 ust. (9).

(4) Jeżeli radni nie dokonali wyboru przełożonego gminy lub jego zastępcy, bądź zwlekają z wyborem, właściwa władza nakazuje dokonanie go w oznaczonym terminie co najmniej dwutygodniowym, gdy zaś i w tym terminie wybór nie doszedł do skutku, władza, powołana do zatwierdzenia wyboru, obsadza wakujące stanowisko przez tymczasowego przełożonego gminy lub tymczasowego zastępcę przełożonego gminy, którzy sprawują urząd do czasu zatwierdzenia wyboru. Rada gminy może dokonać wyboru w każdym czasie.

(5) Jeżeli władza odmówiła zatwierdzenia wyborów przełożonego gminy lub jego zastępcy, następują nowe wybory, które wymagają zatwierdzenia władz bezpośrednio wyższych; jeżeli jednak zatwierdzenia pierwszych wyborów odmówił Minister Spraw Wewnętrznych, bądź Rada Ministrów, wybory następne podlegają zatwierdzeniu władz tych samych. Jeżeli ponowny wybór przełożonego gminy lub jego zastępcy nie doszedł do skutku w terminie oznaczonym lub nie uzyskał zatwierdzenia, władza, powołana do zatwierdzenia pierwszych wyborów, ustanawia tymczasowego przełożonego gminy lub tymczasowego zastępcę przełożonego gminy, którzy sprawują urząd do czasu zatwierdzenia ponownego wyboru. Rada gminy może dokonać wyboru w każdym czasie.

(6) Starosta powiatowy może wydać decyzję odmowną po zasięgnięciu opinii wydziału powiatowego, wojewoda zaś — opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej).

(7) O ile radni w ciągu roku od dnia powołania tymczasowego przełożonego gminy lub jego zastępcy w myśl postanowień ustępu poprzedniego nie dokonali wyboru albo wybrali kandydata, który nie uzyskał zatwierdzenia, rada gminy winna być rozwiązana. Wybory do nowej rady powinny się odbyć w ciągu następnych trzech miesięcy.

(8) Sprawę uposażenia tymczasowych przełożonych gminy i zastępców, powołanych w trybie ust. (4) i (5), reguluje art. 74.

(9) W sprawach, o których mowa w niniejszym artykule, z wyjątkiem spraw, uregulowanych w ust. (6), starosta powiatowy i wojewoda wydają decyzje po zasięgnięciu opinii wydziału powiatowego, względnie wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej).

Art. 51. Przełożeni gminy i ich zastępcy składają na ręce władzy, powołanej do ich zatwierdzenia, albo na ręce jej przedstawiciela przysięgę, że wiernie przestrzegać będą ustaw i sumiennie wypełniać obowiązki służbowe. Osoby, którym ich religia nie pozwala na składanie przysięgi, oraz osoby, nie należące do żadnego prawnie uznanego wyznania, składają przyrzeczenie. Rotę przysięgi i przyrzeczenia ustala Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 52. (1) Czynności służbowe zawodowych członków zarządu gminy powinny stanowić ich główne zajęcie. W szczególności zawodowi członkowie zarządu gminy nie mogą oddawać się poza urzędem płatnym zajęciom, których wykonywanie pozosta-

wałoby w sprzeczności, bądź przeszkadzałoby w wykonywaniu obowiązków służbowych albo mogłoby wywołać uzasadnione podejrzenie o stronniczość lub interesowność. Wydawanie w tych sprawach decyzji należy w stosunku do przełożonych gminy do władzy nadzorczej, w stosunku zaś do pozostałych zawodowych członków zarządu — do przełożonego gminy.

(2) Podwójci, wiceburmistrz i wiceprezydent są zastępcami i pomocnikami przełożonego gminy, wchodzi zaś we wszystkie jego prawa i obowiązki tylko w razie nieobecności lub niemożności pełnienia przez niego czynności służbowych.

(3) W miastach, w których w myśl art. 37 ust. (2) jest więcej niż jeden wiceprezydent, wszyscy wiceprezydenci są pomocnikami prezydenta miasta i zastępują go w zakresie przez niego ustalonym. Jeden z nich zastępuje prezydenta miasta w czasie nieobecności lub niemożności pełnienia przez niego czynności służbowych. Do zastępcy mają zastosowanie w tym czasie postanowienia ust. (2) niniejszego artykułu.

(4) Praca ławników ogranicza się do udziału w posiedzeniach kolegium zarządu gminy oraz w posiedzeniach komisji, wyłonionych przez zarząd lub radę gminy, a ponadto do opracowywania i referowania na posiedzeniach zarządu na zlecenie przełożonego gminy poszczególnych spraw bieżących. Postanowienie to nie wyklucza większego dobrowolnego udziału ławników w pracach bieżących zarządu z zastrzeżeniem, że wszelkie prace w tym zakresie są honorowe (art. 53).

Art. 53. (1) Tytułem wynagrodzenia za wykonywanie obowiązków służbowych przełożony gminy oraz każdy zawodowy wiceburmistrz i wiceprezydent pobierają przez czas sprawowania mandatu stałe uposażenie z funduszków gminy według norm, określonych w obowiązujących przepisach i uchwałach rady gminy.

(2) Wysokość uposażenia wójtów ustala wydział powiatowy po wysłuchaniu opinii rady gminnej w granicach obowiązujących przepisów.

(3) Innym członkom zarządu gminy, nie wymienionym w ust. (1), można w okresie piastowania mandatu przyznać jedynie diety za udział w posiedzeniach kolegium zarządu albo odszkodowanie z tytułu wykonywanej pracy w poszczególnych przypadkach, odpowiadające jej rodzajowi i ilości czasu, poświęconego gminie, tylko wówczas, gdy osoby te wskutek udziału w pracach zarządu gminy ponoszą znaczny uszczerbek w zarobkach w swoim zawodzie.

(4) Zawodowym członkom zarządu gminy oraz pozostałym po nich wdowom i sierotom przysługują prawa do zaoptowania emerytalnego (pensji wdowiej i sieroczej) i do odprawy z funduszków emerytalnych w wymiarze i na zasadach, dotyczących pracowników gminy.

(5) Jeżeli gmina nie uregulowała we własnym zakresie sprawy zaoptowania emerytalnego swoich pracowników, wówczas prawa emerytalne zawodo-

wego członka zarządu gminy, jak również na wypadek jego śmierci prawa wdowy i sierot po nim powinny być przed dokonaniem wyboru określone odrębną uchwałą rady gminy, która uzyskuje moc prawną po zatwierdzeniu jej przez właściwego wojewodę przy współdziałaniu z głosem stanowczym wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), a w stosunku do miasta stoł. Warszawy przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

(6) Zaopatrzenie emerytalne dla zawodowego członka zarządu gminy nie może być mniejsze od norm następujących: po wysłużeniu w danej gminie 10 lat — trwałe zaopatrzenie emerytalne w wysokości co najmniej 35% ostatnio pobieranego z funduszu gminy uposażenia służbowego, które służy za podstawę do wymiaru zaopatrzenia emerytalnego pracowników samorządowych; za każdy następny rok służby na stanowisku zawodowego członka zarządu tej samej gminy aż do chwili wysłużenia pełnych 15 lat służby — 2,4%, za każdy zaś dalszy jej rok — 2,8% powyższego uposażenia. Zaopatrzenie emerytalne nie może w żadnym razie przekraczać 92% uposażenia służbowego, które służy za podstawę do wymiaru emerytury. Na podstawie uchwały rady gminy mogą być zawodowemu członkowi zarządu gminy zaliczone do wysługi emerytalnej lata pracy w innych związkach samorządowych lub innej służbie publicznej, o ile za lata powyższej pracy nie przysługuje prawo do osobnego wymiaru emerytury.

(7) Zawodowym członkom zarządu gminy potrąca się z wynagrodzenia służbowego przez cały czas sprawowania mandatu składkę emerytalną w wysokości, dotyczącej pracowników danej gminy, w przypadku zaś, przewidzianym w ust. (5), według norm, zawartych w ustawie z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z 1931 r. Nr. 42, poz. 380).

(8) Prawa, przewidziane w ust. (4), (5) i (6), nie mogą doznać uszczuplenia w przypadkach, gdy osoby, o których mowa w tych ustępach, nie zostaną wybrane lub nie zostaną zatwierdzone na następną dziesięcioletnią kadencję. Jeżeli jednak osoby te odmówią przyjęcia wyboru bez uzasadnionej przyczyny, gmina może zastąpić stałe zaopatrzenie emerytalne przez jednorazową odprawę w wysokości równej uposażeniu miesięcznemu, pomnożonemu przez ilość lat, przesłużonych w tej gminie. Za przyczyny, uzasadniające odmowę przyjęcia wyboru, uważać należy jedynie: urzędowo stwierdzoną niezdolność do służby, przekroczony 60 rok życia oraz sprawowanie mandatu płatnego członka zarządu gminy co najmniej przez lat 20. Jeżeli osoby te odmówiły przyjęcia wyboru z powodu objęcia jakiegokolwiek stanowiska publicznego, do którego jest przywiązane stałe wynagrodzenie i na stanowisku tem nie będzie im zaliczony do wysługi emerytalnej czas służby w samorządzie, wówczas nie tracą one praw do zaopatrzenia emerytalnego w gminie, lecz ulega ono zawieszeniu na czas zajmowania tego stanowiska; gdy jednak osoby te nie obejmą takiego stanowiska w ciągu trzech miesięcy od dnia wyboru, wówczas odmowę przyjęcia mandatu uważa się za nieuzasadnioną.

(9) Zawodowi członkowie organów zarządzających, zwolnieni z zajmowanych stanowisk w okresie służby próbnej (art. 50 ust. 3), nie nabywają prawa do trwałego zaopatrzenia emerytalnego, natomiast uzyskują prawo do jednorazowej odprawy, z funduszu danego związku samorządowego w wysokości trzymiesięcznego uposażenia służbowego, jeżeli nie wracają na poprzednio zajmowane stanowiska.

(10) Do osób, pobierających zaopatrzenie emerytalne w myśl postanowień niniejszego artykułu, stosuje się odpowiednio postanowienia, zawarte w art. 25 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z 1931 r. Nr. 42, poz. 380).

Rozdział 7.

Gmina uzdrowiskowa o charakterze użyteczności publicznej.

Art. 54. (1) Upoważnia się Radę Ministrów do znoszenia w drodze rozporządzenia komisji uzdrowiskowych i wydziałów wykonawczych w uzdrowiskach, uznanych za posiadające charakter użyteczności publicznej.

(2) W przypadkach, przewidzianych w ust. (1), uprawnienia i zobowiązania funduszu kuracyjnego przechodzą na gminę, uprawnienia zaś komisji uzdrowiskowej i wydziału wykonawczego — na odpowiednie organa ustrojowe gminy, których zakres działania w sprawach uzdrowiskowych ustala Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Opieki Społecznej.

Art. 55. (1) W każdej gminie uzdrowiskowej po zastosowaniu do niej postanowienia, zawartego w art. 54 ust. (1), na czele zarządu może stać tylko zawodowy przełożony gminy. W gminach miejskich wojewoda przy współdziałaniu wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym może ustanowić obowiązek powołania również zawodowego wiceburmistrza.

(2) W gminach, będących uzdrowiskami o charakterze użyteczności publicznej, wybory wszystkich członków zarządu gminy podlegają zatwierdzeniu właściwego wojewody; w sprawach tych stosuje się postanowienia, zawarte w art. 50.

(3) We wszystkich sprawach, dotyczących samorządu gminy i uzdrowiska, nadzór nad gminami uzdrowiskowymi, po zastosowaniu do nich art. 54 ust. (1), sprawują właściwi terytorjalnie wojewodowie z zachowaniem przepisów, zastrzegających współdziałanie z nimi wydziałów wojewódzkich (izb wojewódzkich). Niektóre uprawnienia wojewodów w powyższym zakresie Minister Spraw Wewnętrznych może przekazać właściwym wydziałom powiatowym, wydając zarządzenia takie w sprawach, przejętych przez gminę po funduszu kuracyjnym, komisji uzdrowiskowej i wydziale wykonawczym (art. 54

ust. (2)) w porozumieniu z Ministrem Opieki Społecznej.

Rozdział 8.

Powiatowe związki samorządowe.

Art. 56. Członkami rady powiatowej są radni i członkowie wydziału powiatowego.

Art. 57. (1) Do rady powiatowej wybierają radnych kolegia wyborcze, złożone z radnych i członków zarządów gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, przyczem poszczególne kolegia wyborcze mogą obejmować wyborców z dwóch i więcej gmin.

(2) Kolegia wyborcze, o których mowa w ustępie poprzedzającym, pod przewodnictwem przełożonego gminy wybierają: we wszystkich gminach wiejskich, jak również w miastach, liczących do 10.000 mieszkańców, dwóch radnych; w miastach, liczących powyżej 10.000 do 15.000 mieszkańców — trzech; w miastach, liczących ponad 15.000 do 20.000 mieszkańców — czterech, w miastach zaś, liczących powyżej 20.000 mieszkańców — pięciu radnych.

(3) W razie złożenia lub utraty mandatu przez radnego muszą być zarządzone wybory uzupełniające, których dokonywa właściwe kolegium wyborcze. Postanowienie to dotyczy również przypadków, gdy kolegium wyborcze jednej z gmin zostanie odnowione na skutek rozwiązania lub zakończenia kadencji.

(4) Wybory do rad powiatowych są jawne, a na żądanie 1/5 obecnych członków kolegium wyborczego — tajne. Jeżeli kolegium wyborcze wybiera dwóch radnych, każdy wyborca głosuje na jednego z kandydatów, uprzednio zgłoszonych, za wybranych zaś uznaje się tych dwóch kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą ilość głosów. Jeżeli na kolegium wyborcze przypada więcej niż dwa mandaty, wybory do rady powiatowej są słosunkowe.

(5) Członków wydziału powiatowego wybiera rada powiatowa w głosowaniu tajnym i stosunkowym.

(6) Regulaminy wyborcze wyda Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 58. Przepisy art. 42, dotyczące miast, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, stosuje się do rad i wydziałów powiatowych.

Art. 59. (1) Przewodniczący wydziału powiatowego i jego urzędowy zastępca (zastępca starosty powiatowego) pobierają z funduszu powiatowego związku samorządowego stały dodatek pieniężny, który stanowi dla przewodniczącego wydziału powiatowego 100%, dla jego zastępcy 25% uposażenia, pobieranego ze Skarbu Państwa. Wysokość powyższych dodatków pieniężnych może Minister Spraw Wewnętrznych czasowo obniżyć na obszarze całego Państwa lub poszczególnych województw w miarę uznania, że wymaga tego stan finansowy powiatowych związków samorządowych.

(2) Jeżeli powiatowy związek samorządowy dostarcza przewodniczącemu wydziału powiatowego lub jego zastępcy mieszkania w naturze, ma ono charakter mieszkania służbowego i stosuje się do niego odpowiednio przepisy art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 września 1926 r., zmieniające niektóre postanowienia ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 93, poz. 540). Za mieszkanie takie płaci Skarb Państwa powiatowemu związkowi samorządowemu czynsz w wysokości dodatku mieszkaniowego starosty powiatowego, bądź jego zastępcy, którym dodatek ten w takich razach nie przysługuje.

(3) Jeżeli przewodniczący wydziału powiatowego lub jego zastępca otrzymuje od powiatowego związku samorządowego poza mieszkaniem inne świadczenia w naturze, wówczas z wynagrodzenia, o którym mowa w ust. (1), potrąca się wartość takich świadczeń, obliczoną według norm, ustalonych przez wojewodę po wysłuchaniu opinii wydziału wojewódzkiego. Wartość świadczeń w naturze nie może przekraczać wysokości dodatku pieniężnego, określonego w ust. (1).

(4) Wymieniony w ust. (1) dodatek samorządowy wypłacają przewodniczącym wydziału powiatowego oraz ich zastępcom łącznie z uposażeniem służbowym kasy skarbowe na rachunek sum, należnych danemu powiatowemu związkowi samorządowemu.

(5) Poza dodatkami, przewidzianymi w niniejszym artykule, ani powiatowe związki samorządowe, ani inne osoby prawa publicznego, jak również ich zakłady i przedsiębiorstwa nie są uprawnione do przyznawania na korzyść przewodniczących wydziałów powiatowych i ich zastępców jakichkolwiek świadczeń pieniężnych lub w naturze. Postanowienie to nie dotyczy wynagrodzeń ze związków międzykomunalnych, obejmujących parę powiatów i obliczonych na zysk.

(6) Postanowienia ustępu poprzedniego nie dotyczą diet i zwrotu kosztów podróży przy wyjazdach służbowych w sprawach powiatowego związku samorządowego poza granice powiatu. Należności te oblicza się podług przepisów, obowiązujących w tej mierze funkcjonarjuszów państwowych.

Art. 60. Postanowienia, zawarte w art. 46 ust. (6), stosuje się odpowiednio do korespondencji i dokumentów urzędowych powiatowego związku samorządowego.

Rozdział 9.

Kontrola wewnętrzna (własna) w związkach samorządowych.

Art. 61. Prawo bezpośredniej kontroli nad czynnościami biur zarządu gminy oraz nad czynnościami urzędów zakładów i przedsiębiorstw związku samorządowego należy do przełożonego gminy.

Art. 62. (1) Stałym organem rady gminnej, miejskiej i powiatowej w zakresie kontroli nad działalnością finansową i gospodarczą organów zarządzających są powołane przez te rady komisje rewizyjne.

(2) Komisja rewizyjna jest organem kolegialnym. Liczbę członków oraz zasady działalności komisji rewizyjnej ustala uchwalony przez organ stanowiący regulamin jej czynności, który podlega zatwierdzeniu władzy nadzorczej.

(3) Rady gminne, miejskie i powiatowe wybierają przewodniczących, zastępców przewodniczących i członków komisji rewizyjnych z pośród siebie lub z poza swego grona. Na stanowisko powyższe mogą być powołane tylko osoby, które oprócz prawa wybieralności do rady, dokonywującej wyboru, władają językiem polskim w słowie i piśmie. Członkowie organu zarządzającego danego związku samorządowego nie biorą udziału w głosowaniu i nie mogą być wybierani do komisji rewizyjnej tego związku.

(4) Do komisji rewizyjnej rady powiatowej nie mogą być wybierani członkowie organu zarządzającego gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowego związku samorządowego.

(5) Do zakresu działania komisji rewizyjnej należy:

- a) bezpośrednia kontrola nad całokształtem i poszczególnymi kierunkami działalności danego związku samorządowego zarówno w zakresie administracji, jak jego urządzeń, zakładów i przedsiębiorstw pod względem prawidłowości i zgodności tej działalności z obowiązującymi przepisami, z postanowieniami statutów i uchwał organu stanowiącego oraz budżetem i zasadami oszczędności w gospodarce publicznej, jak również
- b) należyte informowanie o stwierdzonym stanie rzeczy w powyższym zakresie organu stanowiącego.

(6) Z zakresu działania komisji rewizyjnej wyłączone są sprawy, o których mowa w art. 48.

(7) Komisja rewizyjna, jak również z jej upoważnienia co najmniej dwóch członków łącznie ma po uprzednim porozumieniu z przewodniczącym (kierownikiem) organu zarządzającego dostęp do kasy oraz do wszystkich ksiąg i dokumentów rachunkowych i kasowych w biurach zarządu oraz w zakładach i przedsiębiorstwach związku samorządowego.

(8) Komisja rewizyjna ma prawo korzystać z pomocy powołanych przez siebie rzeczoznawców.

(9) Jeżeli przewodniczący komisji rewizyjnej nie jest radnym, ma prawo brać udział z głosem doradczym w posiedzeniach rady, na których są rozpatrywane wnioski i sprawozdania komisji rewizyjnej.

(10) Przewodniczący organu zarządzającego obowiązany jest postawić na porządku dziennym najbliższego posiedzenia rady sprawozdanie komisji re-

wizyjnej wraz z ewentualnymi wyjaśnieniami organu zarządzającego.

Art. 63. W razie gdy organ stanowiący związku samorządowego po wysłuchaniu opinii komisji rewizyjnej odmówi przyjęcia do wiadomości rocznego sprawozdania z wykonania budżetu (zатwierdzenia rocznych zamknięć rachunkowych i bilansów) lub na tle innych sprawozdań komisji rewizyjnej podniesie zarzuty przeciwko organowi zarządzającemu, przewodniczącemu organu stanowiącego prześle niezwłocznie odnośną jego uchwałę władzy nadzorczej, która zbada zarzuty, podniesione przeciw organowi zarządzającemu, przewodniczącemu lub poszczególnym jego członkom, i wyda lub spowoduje wydanie odpowiednich zarządzeń. O wyniku badań i treści swych zarządzeń władza nadzorcza niezwłocznie zawiadomi interesowany organ stanowiący.

Rozdział 10.

Nadzór państwowy.

Art. 64. Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania w porozumieniu z Ministrem Skarbu rozporządzeń, normujących sprawę postępowania organów ustrojowych związków samorządowych przy tworzeniu, prowadzeniu i znieszeniu zakładów i przedsiębiorstw tych związków.

Art. 65. (1) Uchwały rady gminy w sprawach, wymienionych w art. 43 ust. (1), lit. d), e), f), g), h), i), j), p), oraz uchwały w sprawie świadczeń w naturze uzyskają moc prawną po zatwierdzeniu ich przez właściwą władzę nadzorczą. Powyższe postanowienia dotyczą również uchwał zarządu, o których mowa w art. 44 ust. (1) lit. g), jeżeli chodzi o dzierżawę (najem) lub koncesję ponad 3 lata.

(2) Władza, powołana do zatwierdzania uchwał w myśl ust. (1), wyda decyzję w przeciągu 60 dni po dniu nadesłania uchwały. W tym zakresie stosuje się odpowiednio postanowienia, zawarte w art. 39 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 106, poz. 884).

(3) Od odmowy zatwierdzenia uchwały przysługuje gminie w ciągu dni 14 po dniu otrzymania decyzji prawo wniesienia odwołania do władzy bezpośrednio wyższej, która rozstrzyga ostatecznie. Decyzje Ministra Spraw Wewnętrznych są w każdym razie ostateczne w administracyjnym toku instancyj.

(4) Do wydawania w pierwszej instancji decyzji w sprawach, o których mowa w art. 43 ust. (1) lit. d), f) i g), powołany jest wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym, w stosunku zaś do miasta stoł. Warszawy — Minister Spraw Wewnętrznych. Minister Spraw Wewnętrznych uprawniony jest prawo decyzji, zastrzeżonych w tych sprawach wojewodom w stosunku do gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samo-

rządowych, przekazać właściwym wydziałom powiatowym.

(5) Poza przepisami, zawartymi w ustawie niniejszej, pozostają w mocy dotychczasowe przepisy specjalne (w sprawach, dotyczących związków międzykomunalnych oraz w sprawach szkolnych, opieki społecznej, sanitarnych, przemysłowych, budowlanych, drogowych, wodnych, zatwierdzania fundacji, darowizn, zapisów i innych), zastrzegające władzom właściwym prawo decyzji w stosunku do innych uchwał i postanowień organów ustrojowych związków samorządowych. Również pozostają w mocy dotychczasowe uprawnienia władz skarbowych i nadzorczych w sprawach budżetowych i finansowych.

Art. 66. (1) Nieważne są postanowienia organów ustrojowych gminy, powzięte z naruszeniem istotnych wymagań formalnych, albo sprzeczne z obowiązującym prawem. Podjęte przez radę lub zarząd gminy uchwały takie przełożony gminy obowiązany jest zawiesić i przesać bezzwłocznie władzy nadzorczej, która orzeka o ich ważności.

(2) Zarząd gminy z urzędu lub na wezwanie władzy nadzorczej wstrzyma w ciągu dni 14 wykonanie uchwały rady, która zdaniem zarządu lub władzy jest niewykonalna lub sprzeczna z interesem gminy. To samo prawo ma przełożony gminy w stosunku do uchwał kolegijum zarządu. Zakwestjonowana w powyższy sposób uchwała staje się ważna, jeżeli ten sam kolegialny organ ustrojowy gminy poweźmie ją ponownie większością dwóch trzecich głosów ustawowej liczby członków na najbliższym posiedzeniu, na które sprawa ta musi być wniesiona.

Art. 67. (1) Władze nadzorcze zarówno bezpośrednio, jak i wyższe, mają prawo dokonywać inspekcji urzędów, instytucji, urzędzeń, przedsiębiorstw i zakładów związków samorządowych, badać na miejscu i poddawać rewizji całokształt oraz poszczególne działy gospodarki samorządowej tak pod względem formalnym, jak i materialnym, a ponadto mogą na miejscu albo przez zażądanie nadesłania akt wejrzeć w tok załatwiania poszczególnych spraw. O wyniku inspekcji lub rewizji władza nadzorcza zawiadomi zarząd danego związku samorządowego najpóźniej w ciągu 60 dni po ukończeniu inspekcji bądź rewizji.

(2) Przewidziane w ust. (1) uprawnienia posiadają władze nadzorcze również w stosunku do wszystkich instytucji prawa publicznego i instytucji prawa prywatnego o charakterze wyłącznie społecznym, jeżeli te instytucje opierają swe źródła finansowe co najmniej w 50% na subwencjach i subsydjach związków samorządowych albo korzystają w tej samej wysokości z ich poręki finansowej. Uprawnienia powyższe przysługują wojewodzie przy współdziałaniu wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym w stosunku do instytucji, których teren działalności obejmuje obszar więcej niż jednego powiatu, zaś Ministrowi Spraw Wewnętrznych — w stosunku do instytucji, których teren działalności obejmuje obszar więcej niż jednego województwa, jak również instytucji centralnych, mających swą siedzibę w mieście stoł. Warszawie.

(3) W przypadkach, o których mowa w ust. (1), kierownik (przewodniczący) organu zarządzającego związku samorządowego obowiązany jest udzielić właściwym władzom, ich organom i delegatom wszelkiej pomocy i wyjaśnień, przedstawić i udostępnić księgi i dokumenty oraz dopuścić do rewizji ksiąg i kas. Postanowienie to dotyczy również kierownictwa instytucji, o których mowa w ust. (2).

(4) Władze nadzorcze mogą delegować swego przedstawiciela na posiedzenie organów zarządzających i stanowiących tudzież wyłonionych przez nie komisji; osoby te mają prawo żądać przytem informacji co do gospodarki związku samorządowego oraz działalności poszczególnych jego organów ustrojowych.

Art. 68. (1) Bezpośredni nadzór nad czynnościami przełożonych gmin z zakresu administracji rządowej tak działów zespolonych w wojewódzkich i powiatowych władzach administracji ogólnej, jak i działów niezespolonych sprawuje w stosunku do gmin wiejskich i miast, zarówno wydzielonych, jak i nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, właściwa powiatowa władza administracji ogólnej.

(2) W przypadkach, gdy prezydenci miast orzekają w charakterze władz administracji ogólnej, nadzór nad nimi wykonywa wojewoda.

(3) Przy wykonywaniu funkcji, o których mowa w ust. (2), jeżeli wkraczają one w zakres bezpieczeństwa i porządku publicznego, prezydenci miast, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, obowiązani są działać w porozumieniu z właściwymi terytorjalnie powiatowymi władzami administracji ogólnej (starostą powiatowym lub grodzkim).

(4) Bezpośredni nadzór nad określonymi w ust. (1) i (2) czynnościami prezydenta miasta stoł. Warszawy sprawuje Komisarz Rządu m. st. Warszawy. W przypadkach, gdy prezydent miasta działa w charakterze wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, nadzór sprawuje właściwy minister.

(5) Władze, o których mowa w ust. (1), (2) i (4), koordynują kierowane do przełożonych gmin polecenia władz rządowych działów nie zespolonych w wojewódzkiej i powiatowej władzy administracji ogólnej oraz wydają przełożonym gmin na życzenie zainteresowanych władz potrzebne zarządzenia. Władze rządowe działów nie zespolonych w wojewódzkiej i powiatowej władzy administracji ogólnej kierują ogólne instrukcje dla przełożonych gmin za pośrednictwem władz, o których mowa w ust. (1), (2) i (4). Władze rządowe działów nie zespolonych mogą dokonywać lustracji agend związków samorządowych tylko w porozumieniu z władzami, o których mowa w ust. (1), (2) i (4). Ostatnie postanowienie nie dotyczy władz wojskowych w zakresie ich uprawnień.

(6) W zakresie nadzoru, przewidzianego niniejszym artykułem, właściwym władzom administracji

ogólnej przysługują w stosunku do przełożonych gmin następujące uprawnienia:

- a) wydawanie zarządzeń, poleceń i wskazówek wiążących;
- b) prawo wejrzenia w akta spraw poszczególnych oraz prawo lustracji odpowiednich agend;
- c) rozstrzyganie w toku instancji oraz inne uprawnienia, przewidziane dla władz instancji odwoławczej w myśl przepisów o postępowaniu administracyjnym;
- d) stosowanie środków wykonania zastępczego na koszt zobowiązanej gminy.

(7) Starosta powiatowy ma prawo nakładać na wójtów i podwójców w razie stwierdzenia przekroczeń i zaniedbań przy wykonywaniu czynności w zakresie spraw administracji rządowej następujące kary porządkowe:

- a) upomnienie,
- b) nagana,
- c) grzywna do 100 złotych.

Przed nałożeniem kary starosta powiatowy powinien zasięgnąć opinii wydziału powiatowego oraz dać obwinionemu możność zapoznania się z czynionymi mu zarzutami i złożenia wyjaśnień.

(8) Wojewoda po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) ma prawo nakładać na burmistrza i wiceburmistrza w powyższych przypadkach i w takim samym trybie kary, w ust. (7) wymienione, w stosunku zaś do prezydenta miasta i wiceprezydenta przysługuje wojewodzie tylko prawo nałożenia kar porządkowych upomnienia i nagany. Minister Spraw Wewnętrznych ma prawo nałożyć na prezydenta miasta i wiceprezydentów miasta stoł. Warszawy karę porządkową upomnienia.

(9) Osobom ukaranym służy prawo wniesienia odwołania w toku instancji w ciągu 14 dni za pośrednictwem władzy karzącej do władzy bezpośrednio wyższej, która rozstrzyga ostatecznie.

Art. 69. (1) Właściwe władze mogą rozwiązać organ stanowiący i organ zarządzający związku samorządowego równocześnie albo też każdy z nich oddzielnie:

- a) jeżeli wskutek przekroczenia właściwości lub innego istotnego naruszenia obowiązujących przepisów albo statutów związku samorządowego dany organ ustrojowy naraża na szkodę interes publiczny;
- b) jeżeli wskutek beczynności, bądź też niedołęжного lub niedbałego wykonywania ciążących na nim zadań organ ustrojowy naraża związek samorządowy na straty materialne, bądź też powoduje w gospodarce samorządowej istotne nieprawidłowości;
- c) jeżeli organ ustrojowy dopuszcza się albo toleruje wśród swych członków publiczne wystąpienia, które uwłaczają powadze lub obniżają zaufanie, jakiem powinny cieszyć się organa administracji publicznej.

(2) Postanowienia powyższe stosuje się dopiero wówczas, gdy dany organ ustrojowy pomimo wezwania ze strony właściwej władzy nie usunie stwierdzonych przez nią uchybień, braków i nieprawidłowości w wyznaczonym odpowiednio terminie lub pomimo upomnienia nie zaniecha niewłaściwego postępowania.

(3) Rada gminy może być rozwiązana niezależnie od przyczyn, przewidzianych w ust. (1), jeżeli w ciągu jej kadencji liczba radnych zmniejszy się o 30% (art. 30 ust. (1), art. 40 ust. (1)).

(4) Decyzje właściwych władz, wydane w myśl ust. (1) i (3), podlegają natychmiastowemu wykonaniu, dany jednak organ ustrojowy może po jego rozwiązaniu odbyć jedno posiedzenie tajne wyłącznie tylko w celu przyjęcia decyzji właściwej władzy do wiadomości lub powzięcia uchwały w sprawie podjęcia środków prawnych przeciwko tej decyzji iwołania w tym celu pełnomocników.

(5) Uprawnienia, o których mowa w ust. (1) i (3), przysługują: w stosunku do gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, wojewodzie, który wydaje decyzję po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), w stosunku zaś do pozostałych miast i powiatowych związków samorządowych — Ministrowi Spraw Wewnętrznych oraz w stosunku do miasta stoł. Warszawy — Radzie Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych. Decyzje w powyższym zakresie powinny być wydawane w formie umotywowanych zarządzeń.

(6) Wybory do rady gminnej należy zarządzić nie później, niż przed upływem trzech miesięcy, a do rady miejskiej i powiatowej — sześciu miesięcy od daty rozwiązania danego organu. Minister Spraw Wewnętrznych w stosunku do gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, Rada Ministrów zaś w stosunku do pozostałych miast i powiatowych związków samorządowych mogą w drodze zarządzenia okres powyższy przedłużyć o dalsze sześć miesięcy.

(7) Rozwiązanie organu zarządzającego powoduje wygaśnięcie mandatów wszystkich niezawodowych jego członków; w stosunku do członków zawodowych stosuje się postanowienia art. 70.

(8) Nowoukonstytuowany organ stanowiący powinien dokonać wyboru niezawodowych członków organu zarządzającego w ciągu następnych sześciu tygodni.

(9) W razie rozwiązania tylko organu zarządzającego organ stanowiący obowiązany jest w ciągu dwunastu tygodni dokonać wyboru członków organu zarządzającego.

Art. 70. (1) Członek organu zarządzającego może być złożony z urzędu tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego, wydanego zgodnie z postanowieniami osobnej ustawy. Do czasu wydania ustawy, regulującej jednolicie na obszarze całego Państwa zasady odpowiedzialności członków organów zarządzających, organizację władz dyscyplinarnych i tryb postępowania dyscyplinarnego,

zawodowy i niezawodowy członek organu zarządzającego może być złożony z urzędu w myśl dalszych postanowień niniejszego artykułu:

- a) jeżeli ze szkodą dla interesu publicznego nie wykonywa ciężących na nim obowiązków, bądź też spełnia je nienależycie, niedbale lub nieudolnie;
- b) jeżeli postępuje w sposób, obniżający wagę i zaufanie, jakiego wymaga zajmowane przez niego stanowisko.

(2) Uprawnienia, o których mowa w ustępie poprzedzającym, w stosunku do niezawodowych członków organów zarządzających przysługują: wojewodzie przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym, jeżeli chodzi o członków zarządu gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych; Ministrowi Spraw Wewnętrznych na wniosek właściwego wojewody, przedstawiony przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym, jeżeli chodzi o członków wydziałów powiatowych i zarządów miejskich miast, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych.

(3) Uprawnienia, o których mowa w ust. (1), w stosunku do zawodowych członków organów zarządzających przysługują: Ministrowi Spraw Wewnętrznych na wniosek właściwego wojewody, przedstawiony przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), z głosem stanowczym, jeżeli chodzi o zawodowych członków zarządów gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, oraz Radzie Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych, jeżeli chodzi o zawodowych członków zarządów miejskich miast wydzielonych. Wniosek taki Minister Spraw Wewnętrznych w stosunku do zawodowych członków zarządów miejskich miast, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, z wyjątkiem miasta stoł. Warszawy, przedstawia na wniosek wojewody, z którym współdziała w tym względzie wydział wojewódzki (izba wojewódzka) z głosem stanowczym.

(4) Władze wydają decyzje w sprawach, przewidzianych w ust. (1), po przeprowadzeniu dochodzeń służbowych i postępowania wyjaśniającego, kierując się zasadami, zawartymi w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341); w toku postępowania tego władze powinny dać stronie możliwość złożenia wyjaśnień i przedstawienia dokumentów oraz są obowiązane przesłuchać świadków, wskazanych przez nią w celu ustalenia związanych bezpośrednio ze sprawą okoliczności faktycznych. Zainteresowany członek organu zarządzającego winien być zawiadomiony o terminie przesłuchania świadków, ma prawo być obecny i może im zadawać pytania. Zainteresowany członek organu zarządzającego ma ponadto prawo przybrać sobie w toku postępowania obrońcę z pośród członków organów ustrojowych jakiegokolwiek związku samorządowego, bądź też z pośród funkcjonariuszów samorządowych lub państwowych. W szczególności przed wydaniem decyzji w sprawie

złożenia z urzędu powinien zainteresowany członek organu zarządzającego mieć możliwość złożenia bezpośrednio przed wydziałem wojewódzkim (izbą wojewódzką), względnie Ministerstwem Spraw Wewnętrznych ustnych wyjaśnień co do okoliczności faktycznych, które mają służyć za podstawę do wydania decyzji.

(5) Decyzja władz orzekających w sprawie złożenia z urzędu członka organu zarządzającego powinna zawierać prawne i faktyczne uzasadnienie. Od decyzji wojewody przysługuje prawo wniesienia odwołania do Ministra Spraw Wewnętrznych zgodnie z zasadami wymienionego w ust. (4) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. Decyzje ostateczne w administracyjnym toku instancji podlegają zaskarżeniu do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

(6) Do czasu wydania decyzji ostatecznej w administracyjnym toku instancji w sprawie złożenia z urzędu członków organów zarządzających właściwa władza nie może zarządzić nowych wyborów.

(7) Zawodowemu członkowi zarządu gminy w razie złożenia go z urzędu przysługuje z funduszków danej gminy takie samo zaopatrzenie emerytalne, jakie w myśl art. 53 przysługuje zawodowym członkom zarządu gminy, z którymi stosunek służbowy ulega rozwiązaniu bez ich winy. Zawodowy członek zarządu gminy, który nie nabył prawa do trwałego zaopatrzenia emerytalnego, ma prawo do jednorazowej odprawy z funduszków gminy w wysokości półtoramiesięcznego uposażenia służbowego za każdy pełny rok służby, zaliczanej do wymiaru zaopatrzenia emerytalnego, co najmniej jednak w wysokości trzechmiesięcznego ostatnio pobieranego uposażenia służbowego.

Art. 71. (1) Gdy przeciwko członkowi organu zarządzającego, czynnego na obszarze działania niniejszej ustawy, z wyjątkiem województw pomorskiego i poznańskiego, wdrożono postępowanie karno-sądowe lub wszczęto dochodzenie służbowe w sprawie złożenia tegoż członka z urzędu, właściwa władza ma prawo zawiesić go w pełnieniu służby, jeżeli ze względu na rodzaj i doniosłość zarzucanego mu przestępstwa lub naruszenia obowiązków służbowych wskazane jest usunąć go od wykonywania obowiązków służbowych. Powyższe postanowienie stosuje się tylko wówczas, gdy członek organu zarządzającego nie podlega zawieszeniu z mocy prawa w myśl art. 7 ust. (2). W przypadku zarządzenia względem powyższej osoby aresztu śledczego, właściwa władza obowiązana jest zawiesić ją w pełnieniu służby.

(2) W razie zawieszenia w sprawowaniu mandatu w myśl postanowień art. 7 lub wszczęcia przeciw zawieszonemu postępowania karnego w sprawie o przestępstwo, za które sąd może orzec kary, przewidziane przepisami § 1 lub 2 art. 47 Kodeksu Karnego, właściwa władza może na czas zawieszenia ograniczyć uposażenie zawodowego członka zarządu gminy najwyżej do połowy, począwszy od dnia pierwszego miesiąca, następującego po zawieszeniu. Gdy członka organu zarządzającego skazano prawomocnym wyrokiem za przestępstwo, pociągające za so-

bą powyższe kary, czasu zawieszenia w służbie nie zalicza się do czasu służby czynnej; w tych przypadkach nie przysługuje mu również prawo otrzymania części wstrzymanego uposażenia.

(3) Od decyzji, zawieszającej w służbie oraz ograniczającej uposażenie służbowe, przysługuje zawieszonemu w ciągu dni 14 po dniu doręczenia decyzji prawo wniesienia odwołania do władzy bezpośrednio wyższej, która orzeka ostatecznie.

(4) Do orzekania o zawieszeniu członka zarządu związku samorządowego w sprawowaniu mandatu i ograniczeniu wynagrodzenia służbowego powołane są: w stosunku do przełożonych gminy i ich zastępców te władze, które zatwierdziły wybór tych osób, w stosunku do ławników gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, starostowie powiatowi, w stosunku zaś do ławników miast wydzielonych i członków wydziałów powiatowych — wojewodowie. Starostowie i wojewodowie orzekają po zasięgnięciu opinii wydziału powiatowego, bądź wydziału wojewódzkiego. Ławników m. st. Warszawy zawiesza w pełnieniu służby Minister Spraw Wewnętrznych.

(5) Niezawodowi członkowie organów zarządzających przez czas zawieszenia ich w sprawowaniu mandatu nie pobierają żadnego wynagrodzenia. Atoli władze, określone w ust. (4), mogą przyznać burmistrzowi w mieście, liczącym ponad 5.000 mieszkańców, prawo do zachowania wynagrodzenia z funduszu gminy całkowitego lub ograniczonego do wysokości, przewidzianej w ust. (2), w ciągu określonego czasu lub przez cały okres zawieszenia burmistrza w sprawowaniu mandatu. Od decyzji władz, określonych w ust. (4), przysługuje burmistrzowi w ciągu dni 14 po dniu jej otrzymania prawo wniesienia odwołania do władzy bezpośrednio wyższej, która orzeka ostatecznie.

Art. 72. (1) W razie rozwiązania organu stanowiącego organ zarządzający wykonywa te tylko bieżące funkcje organu stanowiącego, które są konieczne do utrzymania prawidłowego biegu gospodarki samorządowej.

(2) Organ zarządzający w okresie, o którym mowa w ustępie poprzedzającym, nie może podejmować czynności, trwale obciążających finansowo gminę, w szczególności nie może zbywać, zamieniać, obciążać, oddawać w zastaw praw i nieruchomości oraz oddawać ich w dzierżawę ponad 3 lata, jak również czynić darowizn i zapisów oraz ustanawiać fundacji. Powyższe ograniczenia uprawnień organu zarządzającego nie dotyczą przypadków, w których chodzi o wykonanie prawomocnej uchwały rozwiązanej organu stanowiącego; ograniczenia te nie dotyczą również aktów zbycia i zamiany nieruchomości, jeżeli dokonanie takiego aktu jest konieczne do urządzenia lub uregulowania ulic i placów publicznych albo dla celów rozbudowy miasta. Organowi zarządzającemu przysługuje również prawo zaciągania w imieniu i na rzecz związku samorządowego pożyczek długoterminowych oraz obciążania w tym celu nieruchomości, jeżeli pożyczki te przeznaczone są wyłącznie do skonwertowania zobowiązań, jakie

ciężły na związku samorządowym w chwili rozwiązania jego organu stanowiącego.

(3) Wszelkie postanowienia i decyzje w zastępstwie rozwiązanej organu stanowiącego organ zarządzający podejmuje kolegjalnie.

(4) Gdy organ zarządzający jest rozwiązany, rada gminy zaś urzęduje nadal, wówczas zakres działania kolegium zarządu do czasu ukonstytuowania się nowo wybranego przechodzi na przełożonego gminy lub jego zastępcę, jeżeli jedno z tych stanowisk zajmuje zawodowy członek zarządu i pozostaje na tem stanowisku, w przeciwnym razie — na tymczasowego przełożonego gminy, sprawującego zarząd w pełnym zakresie art. 44, 46 i 47 ust. (1) z ograniczeniem, wynikającym z ust. (4) art. 73. Tymczasowego przełożonego gminy ustanawia władza, powołana do zatwierdzania wyborów w myśl art. 50 ust. (1) i (2). Władzy tej przysługuje również prawo ustanowienia tymczasowego zarządu w razie, gdy żaden z organów ustrojowych gminy nie jest rozwiązany, jednak mandaty przełożonego gminy i jego zastępcy, bądź zastępców wygasły albo osoby te złożyły je lub utraciły, bądź też zawieszono są w pełnieniu służby.

(5) Tymczasowy zarząd gminy ustaje po uprawnieniu się wyborów członków nowego zarządu, bądź też z chwilą przywrócenia do urzędowania zawieszonych przełożonego gminy lub jego zastępcy.

(6) Decyzje w sprawie powołania i składu osobowego zarządu tymczasowego wojewoda i starosta powiatowy wydają po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), bądź wydziału powiatowego.

Art. 73. (1) W razie, gdy rada gminy jest rozwiązana, mandaty zaś przełożonego gminy i jego zastępcy, bądź zastępców wygasły, albo osoby te złożyły je lub utraciły, bądź też zawieszono są w pełnieniu służby, władza, powołana w myśl art. 50 ust. (1) i (2) do zatwierdzania wyborów przełożonego gminy, uprawniona jest do powołania tymczasowego przełożonego gminy, a w razie potrzeby również jego zastępców.

(2) Tymczasowy przełożony gminy sprawuje jej zarząd samodzielnie pod osobistą odpowiedzialnością przy pomocy pozostałych członków zarządu i funkcjonariuszy gminy. Władza, powołana do ustanawiania tymczasowego przełożonego gminy, władna jest ustanowić przy nim i pod jego przewodnictwem radę przyboczną, złożoną w potrzebnej liczbie z osób, posiadających prawo wybieralności do rady gminy. Jeżeli władza nadzorcza nie określi bliżej kompetencji rady przybocznej, jest ona organem, powołanym do wydawania opinii, których tymczasowy przełożony gminy zasięga we wszystkich sprawach, wymagających uchwały rady gminy.

(3) Tymczasowy zarząd łączy zakres działania organu stanowiącego i zarządzającego z ograniczeniami, przewidzianymi w art. 72 ust. (2). Tymczasowy zarząd nie może powoływać do życia nowych zakładów i przedsiębiorstw, zwijania zaś istniejących

może dokonywać po uzyskaniu na to zgody władzy nadzorczej.

(4) Tymczasowy zarząd może przyjmować w granicach etatu stanowisk służbowych i budżetu nowych pracowników tylko na czas, nie przekraczający bieżącego okresu budżetowego, albo z warunkiem rozwiązania stosunku służbowego za trzymiesięcznym wypowiedzeniem, przyjmować zaś na czas dłuższy lub na stałe oraz zwalniać pracowników może po uzyskaniu na to zgody władzy nadzorczej.

(5) Funkcje tymczasowego zarządu w powiatowym związku samorządowym w razie rozwiązania rady powiatowej i wydziału powiatowego sprawuje jednoosobowo starosta powiatowy; w tym przypadku do zakresu działania starosty powiatowego stosuje się odpowiednio postanowienia, zawarte w art. 72 ust. (2), oraz postanowienia ust. (3) niniejszego artykułu.

(6) W sprawach, objętych niniejszym artykułem, stosuje się postanowienia, zawarte w art. 72 ust. (5) i (6).

Art. 74. Uposażenie tymczasowego przełożonego gminy i jego zastępcy wyznacza z funduszu gminy właściwa władza w granicach norm rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o dostosowaniu uposażenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 118, poz. 1073) z późniejszymi zmianami. Uposażenie to nie może przekraczać uposażenia, przyznanego poprzednikowi.

DZIAŁ II.

PRZEPISY, DOTYCZĄCE POSZCZEGÓLNYCH OBSZARÓW PAŃSTWA.

Rozdział 1.

Przepisy, dotyczące obszaru województwa białostockiego, z wyjątkiem powiatów: grodzieńskiego i wołkowyskiego, oraz obszaru województw: kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego i warszawskiego.

Art. 75. Postanowienia ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego (Zb. pr. ces. ros. z r. 1892, t. II kont. do r. 1913, dz. V art. 194 — 286), ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej, oraz postanowienia dekretu Naczelnika Państwa z dnia 27 listopada 1918 r. o utworzeniu rad gminnych na obszarze b. Królestwa Kongresowego (Dz. P. P. P. Nr. 18, poz. 48) ze zmianami, wynikającymi z ustawy niniejszej, obowiązują na obszarze województwa białostockiego, z wyjątkiem powiatów: grodzieńskiego i wołkowyskiego, oraz na obszarze województw: kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego i warszawskiego z tą zmianą, że w miejsce zgromadzeń (zebrań) gminnych wchodzi rady gminne, a wyboru radnych gminnych dokonywają odpowiednie kolegia wyborcze, w myśl postanowień art. 29 niniejszej ustawy.

Art. 76. (1) Rady gminne wykonywają swe zadania w trybie, przewidzianym w dekrete Naczelnika Państwa z dnia 27 listopada 1918 r. o utworzeniu rad gminnych na obszarze b. Królestwa Kongresowego ze zmianami, wynikającymi z ustawy niniejszej.

(2) W sprawach gminy, określonych w art. 212, 283 i 285 ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego, uchwały zapadają większością dwóch trzecich głosów ustawowego składu rady gminnej. Przewidziane w art. 283 i 285 powyższej ustawy uprawnienia wojewodów przenosi się na właściwe terytorjalnie wydziały powiatowe.

(3) Uprawnienia rady gminnej, określone w art. 7 lit. a) — d) dekretu Naczelnika Państwa z dnia 27 listopada 1918 r., przenosi się na zarząd gminny, działający stosownie do postanowień art. 44, 46 i 47 niniejszej ustawy.

Art. 77. (1) Postanowienia art. 194 — 275 ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego z późniejszymi zmianami i zmianami, wynikającymi z ustawy niniejszej, rozciąga się:

- a) na wsie i kolonie, na których obszarze obowiązywały art. 287 — 313 przed wejściem w życie niniejszej ustawy;
- b) na gromady, istniejące lub utworzone w myśl przepisów niniejszej ustawy.

(2) Uchyła się art. 287 — 313 ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego.

Art. 78. (1) Majątek i prawa majątkowe, jakie w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy posiadały poszczególne gromady, tudzież majątek ogółu mieszkańców, wspomnianych w art. 77 wsi i kolonij, przeznaczone na cele ogólne, przechodzą z zastrzeżeniem, wynikającym z art. 25 i 80, na właściwe terytorjalnie gromady, istniejące lub powstałe w myśl ustawy niniejszej.

(2) Majątek dotychczasowy gromad, o ile ze względu na jego przeznaczenie i charakter jest niezbędny do normalnego funkcjonowania administracji właściwych terytorjalnie gmin wiejskich, przechodzi na własność tych gmin.

(3) Rozdziału majątku pomiędzy gminami a gromadami dokona właściwy wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego z głosem stanowczym po wysłuchaniu zainteresowanych gromad i gmin.

Art. 79. Znosi się ustrój gromady w gminach wiejskich, o których mowa w art. 15 ust. (4). Majątek tych gromad przenosi się na obejmującą ich obszar gminę wiejską, dotychczasowy zaś zakres działania organów gromady — na odpowiednie organa ustrojowe gminy wiejskiej z zastrzeżeniem, że prawa majątkowe dotychczasowych członków gromady nie mogą być naruszone (art. 25 i 80).

Art. 80. (1) Prawa majątkowe ogółu dotychczasowych członków gromady lub grup tych członków, wynikające z aktów nadawczych, tabel likwidacyjnych i innych tytułów prawnych, uprawnieni

członkowie gromady wykonywają zapomocą zebrania uprawnionych i sołtysa (podsołtysa), który przewodniczy na zebraniu i wykonywa jego uchwały. Sołtys (podsołtys) głosi, jeżeli należy do uprawnionych.

(2) Do zakresu spraw, o których mowa w ust. (1), stosuje się nadal postanowienia ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego, zawarte w art. 271 punkt 2) z uwagą 3, punkt 10) i 11) oraz art. 274 punkt 1).

Art. 81. Na obszar gmin: białowieskiej i maświeskiej w powiecie bielskim, w województwie biłostockiem, rozciąga się moc obowiązująca przepisów dekretu Naczelnika Państwa z dnia 4 lutego 1919 r. o samorządzie miejskim (Dz. P. P. P. Nr. 13, poz. 140) wraz ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej.

Rozdział 2.

Przepisy, dotyczące obszaru województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego.

Art. 82. (1) Ustawa z dnia 3 lipca 1896 r. (Dz. u. kr. Nr. 51) traci moc obowiązującą z upływem roku po dniu wejścia w życie ustawy niniejszej.

(2) Wszystkie liczące ponad 3.000 mieszkańców miasta i miasteczka, objęte dotychczas ustawą z dnia 3 lipca 1896 r., podnosi się z mocy ustawy niniejszej do rzędu miast, rządzących się ustawą z dnia 13 marca 1889 r. (Dz. u. kr. Nr. 24), i rozciąga się na nie moc tej ustawy ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej.

(3) Niezależnie od postanowień, zawartych w ust. (1), Minister Spraw Wewnętrznych może w drodze rozporządzeń w ciągu roku po wejściu w życie ustawy niniejszej po wysłuchaniu opinii zainteresowanych związków samorządowych podnieść również do rzędu powyższych miast niektóre z pozostałych miejscowości, objętych dotychczas ustawą z dnia 3 lipca 1896 r., rozciągając na nie moc ustawy z dnia 13 marca 1889 r. ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej.

(4) Na miejscowości, nie podniesione do rzędu miast w myśl ust. (2) i (3), a objęte dotychczas ustawą z dnia 3 lipca 1896 r., rozciąga się z chwilą jej wygaśnięcia moc ustawy gminnej z dnia 12 sierpnia 1866 r. (Dz. u. kr. Nr. 19) ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej.

(5) Wszystkie gminy, objęte dotychczas ustawą z dnia 3 lipca 1896 r., po rozciągnięciu na nie mocy ustawy z dnia 12 sierpnia 1866 r., zachowują dotychczasowe uprawnienia finansowe oraz posiadane historyczne nazwy „miast” i „miasteczek”.

(6) Niezależnie od zmian, wynikających z innych postanowień ustawy niniejszej, wprowadza się do ustawy gminnej z dnia 12 sierpnia 1866 r. zmiany następujące:

- a) w § 1 dodaje się postanowienie treści następującej: „Wszystkie gminy, podlegające ustawie niniejszej, posiadają ustrój gminy wiejskiej”;
- b) w § 102 (w brzmieniu ustawy z dnia 6 grudnia 1883 r. Dz. u. kr. Nr. 76) w miejsce wyrazów: „rady powiatowej” w końcu zdania drugiego wstawia się wyraz „gminnej”;
- c) w § 102 skreśla się trzy ostatnie ustępy, w ich zaś miejsce wstawia się nowy ustęp treści następującej:

„Przełożony gminy obowiązany jest pociągnąć do odpowiedzialności służbowej i wdrożyć postępowanie dyscyplinarne przeciwko podwładnemu funkcjonariuszowi na wezwanie władzy nadzorczej, gdy władza ta przy wykonywaniu nadzoru nad gminą stwierdzi, że funkcjonariusz gminy dopuścił się naruszenia obowiązków służbowych”;
- d) w § 108 (w brzmieniu ustawy z dnia 17 czerwca 1874 r. Dz. u. kr. Nr. 49) w miejsce wyrazów: „rady powiatowej” w zdaniu drugim wstawia się wyraz „gminnej”.

Art. 83. Niezależnie od postanowień, zawartych w art. 82 ust. (2) i (3), Minister Spraw Wewnętrznych po wysłuchaniu opinii zainteresowanej rady gminnej i wydziału powiatowego może w drodze rozporządzeń zaliczać poszczególne miejscowości, liczące powyżej 3.000 mieszkańców, do rzędu miast, rozciągając na nie moc ustawy z dnia 13 marca 1889 r. (Dz. u. kr. Nr. 24) ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej.

Art. 84. Członkami rady miejskiej są: przełożony gminy, jego zastępca (zastępcy), ławnicy oraz radni.

Art. 85. Moc obowiązującą dekretu Naczelnika Państwa z dnia 4 lutego 1919 r. o tymczasowej ordynacji powiatowej dla obszarów b. zaboru rosyjskiego (Dz. P. P. P. Nr. 13, poz. 141) ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej, rozciąga się na obszar województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego, przyczem dla obszaru tego wprowadza się w brzmieniu dekretu następujące zmiany:

- a) art. 46 otrzymuje brzmienie:

„Wydział powiatowy sprawuje władzę dyscyplinarną w myśl obowiązujących w tej mierze przepisów nad członkami zarządów miast, nie wydzielonych z powiatowego związku samorządowego, oraz członkami zarządów gmin wiejskich.”;

- b) art. 55 otrzymuje brzmienie:

„Związki powiatowe, zorganizowane na zasadzie ustawy krajowej z dnia 12 sierpnia 1866 r. o reprezentacji powiatowej i o ordynacji wyborczej powiatowej (Dz. u. kr. Nr. 21) z późniejszymi zmianami, są powiatowymi związkami samorządowymi w rozumieniu niniejszego dekretu.

Uchyla się wszelkie przepisy prawne, wydane w sprawach, unormowanych dekretem niniejszym, a w szczególności przepisy krajowej ustawy z dnia 12 sierpnia 1866 r. o reprezentacji powiatowej i o ordynacji wyborczej powiatowej (Dz. u. kr. Nr. 21) wraz z późniejszymi jej zmianami”.

Art. 86. (1) Prawa i obowiązki rad powiatowych i wydziałów powiatowych, określone w ustawach: z dnia 12 sierpnia 1866 r. (Dz. u. kr. Nr. 19) i z dnia 13 marca 1889 r. (Dz. u. kr. Nr. 24) ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej, przechodzą na wydziały powiatowe, zorganizowane na zasadzie ustawy niniejszej.

(2) W zakresie nadzoru nad gminami wiejskimi i miastami, nie wydzielonymi z powiatowych związków samorządowych, na wydziały powiatowe przechodzą również wszystkie dotychczasowe uprawnienia starostów powiatowych, z wyjątkiem uprawnień, które są im zastrzeżone ustawą niniejszą i przepisami rozporządzeń, na podstawie jej wydanych.

Art. 87. Czynności nadzorcze, zastrzeżone w myśl dotychczas obowiązujących przepisów organom reprezentacji powiatowej i starostom powiatowym, oraz władzę dyscyplinarną nad członkami zarządów miejskich w miastach, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, sprawują w pierwszej instancji wojewodowie z zachowaniem w mocy przepisów, zastrzegających współdziałanie z nimi wydziałów wojewódzkich, w drugiej zaś i ostatniej—Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 88. Na obszar województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego rozciąga się moc obowiązująca postanowień, zawartych w §§ 11, 12 i 13 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o dostosowaniu uposażenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonarjuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 118, poz. 1073) z późniejszymi zmianami.

Rozdział 3.

Przepisy, dotyczące obszaru województw pomorskiego i poznańskiego.

Art. 89. Znosi się istniejące w niektórych gminach zgromadzenia gminne, a ich atrybucje ze zmianami, wynikającymi z ustawy niniejszej, przekazuje się radom właściwych gmin wiejskich.

Art. 90. Utrzymuje się w mocy § 29 i § 33 pkt. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i władz administracyjno-sądowych (Zb. u. pr. str. 237) z późniejszymi zmianami.

Art. 91. (1) Znosi się wójtostwa, przewidziane w § 46 — 73 ordynacji powiatowej z dnia

13 grudnia 1872 r. w brzmieniu ustawy z dnia 19 marca 1881 r. (Zb. u. pr. str. 179), wszelkie zaś ich prawa i obowiązki przenosi się na gminy wiejskie, utworzone na zasadzie ustawy niniejszej.

(2) Obowiązki dotychczasowych wójtów przechodzą na wójtów nowoutworzonych gmin, prawa zaś i obowiązki wydziałów wójtowskich na rady gminne.

(3) Do czasu wejścia w życie rozporządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych, o których mowa w art. 103, i powołania w nowoutworzonych gminach organów ustrojowych zakres działania dotychczasowych wójtów i wydziałów wójtowskich pozostaje w mocy.

(4) Minister Spraw Wewnętrznych ma prawo przekazać niektóre obowiązki dotychczasowych wójtów właściwym powiatowym władzom administracji ogólnej.

Art. 92. (1) Znosi się obszary dworskie. Terytorja ich włączy Minister Spraw Wewnętrznych do obszarów gmin wiejskich, powstałych w myśl art. 103.

(2) Dotychczasowe czynności przełożonych obszarów dworskich przechodzą na odpowiednie organa ustrojowe gminy wiejskiej w granicach ich zakresu działania, wynikającego z ustaw dotychczasowych i ustawy niniejszej, pozostałe zaś czynności w sprawach administracji publicznej — na sołtysa.

(3) Do czasu wejścia w życie rozporządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych, o których mowa w art. 103, zakres działania obszarów dworskich oraz prawa i obowiązki właścicieli, bądź przełożonych obszarów dworskich pozostają w mocy.

(4) Uregulowanie publiczno-prawnych oraz majątkowych praw i obowiązków między właścicielami zniesionych obszarów dworskich a gminami nastąpi w drodze bezpośredniego porozumienia. Jeżeli porozumienie takie nie dojdzie do skutku, w sprawach powyższych rozstrzyga właściwy wydział powiatowy.

(5) Na wniosek osoby interesowanej właściwa władza może wystawiać świadectwa, o których mowa w art. 20 ustawy wykonawczej do ustawy o urządzeniu ksiąg gruntowych z dnia 26 września 1899 r.

Art. 93. (1) Zachowuje się w mocy postanowienia, zawarte w § 36 i § 56 punkt 2 ordynacji miejskiej z dnia 30 maja 1853 r. (Zb. u. pr. str. 261) oraz § 15 i § 17 pkt. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i władz administracyjno-sądowych (Zb. u. pr. str. 237) z późniejszymi zmianami oraz z tą zmianą, że uprawnienia magistratu, przewidziane w § 15 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r., przenosi się na przełożonego gminy.

(2) Na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego zachowują moc postanowienia § 72 i 73 ordynacji miejskiej z dnia 30 maja 1853 r. z zastrzeżeniem, że postanowienia art. 43 ustawy niniejszej pozostają nienaruszone, na burmistrza zaś

przechodzą kompetencje magistratu, przewidziane w art. 44.

(3) Uchyla się moc art. 9 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 20 stycznia 1920 r. o tymczasowej organizacji samorządu komunalnego na ziemiach województwa poznańskiego, nie stojących dnia 31 grudnia 1919 r. pod władzą polską (Dz. Urz. Min. b. Dz. pr. Nr. 3, poz. 3).

Art. 94. Członków izb wydziałów wojewódzkich (izb wojewódzkich), o których mowa w art. 98 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. Nr. 11, poz. 86), oraz ich zastępców wybiera wydział wojewódzki w głosowaniu stosunkowym z pośród mieszkańców województwa, posiadających prawo wybieralności do sejmiku wojewódzkiego. Do składu izby wojewódzkiej w charakterze jej członków lub zastępców nie można powoływać łącznie więcej niż 2 członków wydziału i sejmiku wojewódzkiego. W razie wyboru liczby większej o pierwszeństwie prawa do uzyskania mandatu decyduje większa ilość lat pracy w służbie publicznej w Państwie Polskim, o prawie zaś do mandatu przy jednakowej ilości lat prac rozstrzyga los.

Art. 95. (1) Nadzór nad miastami, nie wydzielonymi z powiatowych związków samorządowych, sprawuje w pierwszej instancji wydział powiatowy, w drugiej zaś — wojewoda z zachowaniem przepisów, zastrzegających współdziałanie z nim izby wojewódzkiej.

(2) Właściwość władz w postępowaniu uchwałowym i w postępowaniu sporno-administracyjnym w sprawach miejskich, jak również w sprawach spornych roszczeń natury prawno-majątkowej funkcjonariuszów miejskich z § 7 ustawy z dnia 30 lipca 1899 r. o mianowaniu i zaopatrzeniu urzędników komunalnych (Zb. u. pr. str. 141) określa się w stosunku do miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, podług przepisów, regulujących tę właściwość w stosunku do gmin wiejskich.

Art. 96. Jeżeli wymagać tego będzie większy rozwój gospodarki miejskiej oraz stan zakładów i przedsiębiorstw miejskich, Minister Spraw Wewnętrznych może w drodze rozporządzenia wyłączyć całkowicie lub częściowo poszczególne miasta, nie wydzielone z powiatowych związków samorządowych, z pod nadzoru władz, sprawujących w pierwszej instancji nadzór nad miastami nie wydzielonymi (art. 95), i rozciągnąć nad miastami temi w tym samym zakresie bezpośredni nadzór wojewody z zachowaniem przepisów, zastrzegających współdziałanie z nim izby wojewódzkiej.

Art. 97. (1) Protesty przeciw ważności wyborów sołtysa, podsołtysa, jak również wyborów do rady gromadzkiej oraz organów ustrojowych gmin

wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, rozstrzyga starosta powiatowy przy współdziałaniu wydziału powiatowego z głosem stanowczym, protesty zaś przeciw ważności wyborów do organów ustrojowych miast wydzielonych i powiatowych związków samorządowych — wojewoda przy współdziałaniu izby wojewódzkiej z głosem stanowczym.

(2) Przeciw orzeczeniu starosty powiatowego przysługuje skarga do wojewódzkiego sądu administracyjnego, przeciw zaś orzeczeniu wojewody — skarga do Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Wniesienie do Najwyższego Trybunału Administracyjnego skargi na orzeczenia wojewody, bądź odwołania od orzeczenia wojewódzkiego sądu administracyjnego nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego orzeczenia.

Art. 98. Znosi się instytucję deputowanych powiatowych, przewidzianą w § 75 ordynacji powiatowej z dnia 13 grudnia 1872 r. w brzmieniu ustawy z dnia 19 marca 1881 r. (Zb. u. pr. str. 179).

Art. 99. Ordynację powiatową z dnia 13 grudnia 1872 r. wraz ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej, rozciąga się na obszar województwa poznańskiego.

Art. 100. Na obszar województw pomorskiego i poznańskiego, rozciąga się moc obowiązująca postanowień, zawartych w § 11, 12 i 13 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o dostosowaniu uposażenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 118, poz. 1073) z późniejszymi zmianami, przyczem uchyla się § 10 tegoż rozporządzenia.

Art. 101. Złożenie z urzędu w trybie art. 70 może nastąpić niezależnie od pociągnięcia członka organu zarządzającego do odpowiedzialności dyscyplinarnej w myśl przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. o odpowiedzialności dyscyplinarnej funkcjonariuszów publicznych na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego, nie podlegających przepisom dyscyplinarnym, wydanym dla całego obszaru Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. R. P. Nr. 24 poz. 206). Postępowanie dyscyplinarne, wszczęte przeciw członkowi organu zarządzającego przed złożeniem go z urzędu z mocy art. 70, musi być przeprowadzone i zakończone prawomocnym orzeczeniem (decyzją) władz dyscyplinarnych, jeżeli obwiniony ma prawo do świadczeń, przewidzianych w art. 70 ust. (7). Niezależnie od skutków odpowiedzialności dyscyplinarnej członek organu zarządzającego traci prawo do powyższych świadczeń w razie skazania go w postępowaniu karno-sądowym prawomocnym wyrokiem, który pociąga za sobą skutki, przewidziane w art. 47 kodeksu karnego.

DZIAŁ III.**POSTANOWIENIA PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE.****Rozdział 1.****Postanowienia przejściowe.**

Art. 102. (1) Granice obszaru dotychczasowych gmin wiejskich, które nie odpowiadają warunkom, ustalonym w art. 10, będą odpowiednio zmienione.

(2) Na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego oraz pomorskiego i poznańskiego dotychczasowe gminy wiejskie, nie posiadające zdolności gospodarczej i finansowej do wykonywania zadań, ciężących na nich z mocy dotychczasowych ustaw i ustawy niniejszej, powinny być połączone w gminy większe, odpowiadające postanowieniom art. 10.

Art. 103. (1) Ustalenia obszarów gmin wiejskich, ich siedzib i nazw na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego oraz pomorskiego i poznańskiego dokonana w myśl przepisów ustawy niniejszej Minister Spraw Wewnętrznych w drodze rozporządzeń w ciągu 18 miesięcy po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy po wysłuchaniu opinii zainteresowanych rad gminnych.

(2) Rada Ministrów władna jest w drodze rozporządzenia okres, przewidziany w ust. (1), przedłużyć dla obszarów poszczególnych powiatów o dalsze 12 miesięcy.

Art. 104. Dotychczasowe przepisy, odnoszące się do ustroju gmin wiejskich, zakresu ich działania, zmiany granic oraz finansów ze zmianami, wynikającymi z ustawy niniejszej, stosuje się do gmin wiejskich w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 105. Uchyla się postanowienia, zawarte w ustępie drugim art. 1 ustawy z dnia 22 września 1922 r. w przedmiocie zmiany granic oraz rozwiązywania i tworzenia gmin wiejskich na obszarze b. zaboru rosyjskiego i austriackiego (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 770).

Art. 106. Kompetencje dotychczasowych zebrań (zgromadzeń) gromadzkich ze zmianami, wynikającymi z ustawy niniejszej, przenosi się na zebrania gromadzkie, bądź na rady gromadzkie w rozumieniu ustawy niniejszej, w zakresie zaś postanowień art. 20 ust. (7) — na sołtysa.

Art. 107. (1) Podziału obszaru gmin wiejskich, obejmujących dwie lub więcej miejscowości, na gromady dokonają wojewodowie w drodze rozporządzeń, wydanych przy współdziałaniu wydziałów wojewódzkich (izb wojewódzkich) z głosem stanowczym, po wysłuchaniu opinii rad gminnych gmin terytorjal-

nie interesowanych i wydziałów powiatowych. Powyższe rozporządzenia wojewodów będą ogłoszone w „Dziennikach Wojewódzkich” przed upływem 12 miesięcy po wejściu w życie ustawy niniejszej, na obszarze zaś województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego oraz pomorskiego i poznańskiego — przed upływem 2 miesięcy po ogłoszeniu w stosunku do danego obszaru rozporządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych, wydanych w myśl art. 103. Postanowienia powyższe nie dotyczą województw: nowogródzkiego, wileńskiego, wołyńskiego i poleskiego, jak również powiatów: grodzieńskiego i wołkowyskiego oraz gmin białowieskiej i masiewskiej w powiecie bielskim, w województwie białostockiem.

(2) W gromadach, istniejących na obszarze b. zaboru rosyjskiego, funkcje rad bądź zebrań gromadzkich i sołtysów (podsoltysów) do czasu ukonstytuowania się organów na podstawie przepisów wyborczych, przewidzianych w ustawie niniejszej, sprawować będą dotychczasowe zebrania (zgromadzenia) gromadzkie i sołtysi (podsoltysi). Funkcje sołtysów na obszarze wsi, które dotychczas nie posiadają ustroju gromady, do czasu utworzenia gromad i powołania ich organów w myśl ustawy niniejszej sprawować będą sołtysi, powołani na zasadach dotychczasowych.

(3) W gromadach, powstałych w myśl postanowień ust. (1) na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego oraz pomorskiego i poznańskiego, zarząd majątkiem gromady do czasu ukonstytuowania się jej organów sprawować będzie czynny w chwili powstania gromady organ zarządzający dotychczasowej gminy wiejskiej, a w braku takiego organu — powołany przez władzę nadzorczą organ tymczasowy.

Art. 108. (1) Majątek oraz wszelkie prawa i obowiązki gmin dotychczasowych, wynikające z istnienia na ich obszarze dobra gminnego, majątku interesowanych, fundacyj na specjalne cele publiczne lub majątku o szczególnym przeznaczeniu publicznym, przechodzą po zlikwidowaniu tych gmin na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego oraz pomorskiego i poznańskiego na rzecz właściwych gromad z zastrzeżeniem, że prawa dotychczasowych użytkowników nie mogą być uszczuplone.

(2) Nowopowstałej na obszarze województw, wymienionych w ust. (1), gminie wiejskiej przysługuje prawo używania w miejscu swej siedziby urzędowej lokalu urzędu gminy dotychczasowej za słusznym na korzyść gromady odszkodowaniem, które w braku porozumienia między stronami ustali właściwy wydział powiatowy.

(3) Likwidacji spraw majątkowych i rozrachunków między nowoutworzonymi gminami a gromadami na obszarze powyższych województw, jak również ustalenia zobowiązań i wierzytelności, przypadających gminom i gromadom, dokonają interesowane gminy i gromady w drodze bezpośredniego porozumienia. Jeżeli porozumienie takie nie dojdzie do

skutku, w sprawach powyższych rozstrzyga wydział powiatowy, w stosunku zaś do gmin i gromad, znajdujących się w obrębie różnych powiatów lub województw, właściwy terytorjalnie lub wyznaczony przez Ministra Spraw Wewnętrznych wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym.

Art. 109. Zawiesza się moc postanowień ustawy niniejszej w stosunku do gmin, nie zaliczonych z mocy ustawy do rzędu miast (art. 82 ust. (2)), a objętych dotychczas ustawą z dnia 3 lipca 1896 r. (Dz. u. kr. Nr. 51), aż do chwili wejścia w życie w stosunku do tych gmin rozporządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych, przewidzianych w art. 82 ust. (3). Do tego czasu w stosunku do powyższych gmin zachowuje nadal moc ustawa z dnia 3 lipca 1896 r. z późniejszymi zmianami.

Art. 110. Jeżeli w myśl dotychczasowych przepisów zakres działania gminy dzieli się na własny i poruczony, postanowienia, zawarte w art. 48 i art. 68, stosuje się do zakresu poruczonego oraz do spraw, wchodzących w zakres policji miejscowej.

Art. 111. Dotychczasowe powiatowe związki komunalne są powiatowymi związkami samorządowymi w rozumieniu ustawy niniejszej.

Art. 112. Przedłuża się bieżącą kadencję organów ustrojowych powiatowych związków samorządowych na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego do czasu powołania na tym obszarze nowych organów ustrojowych w gminach wiejskich i miastach na podstawie przepisów wyborczych, zawartych w ustawie niniejszej.

Art. 113. Do czasu ukonstytuowania się rad powiatowych i wydziałów powiatowych na podstawie art. 57 funkcje tych organów wykonywać będą na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego dotychczasowe organa ustrojowe powiatowych związków samorządowych.

Art. 114. (1) Gminy wiejskie, utworzone w myśl art. 102 ust. (2) na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego oraz pomorskiego i poznańskiego, jak również gromady na tym obszarze rozpoczną swą działalność dopiero po ukonstytuowaniu się w nich nowych organów ustrojowych w myśl ustawy niniejszej i przepisów wyborczych, wydanych na zasadzie jej postanowień.

(2) Do chwili rozpoczęcia działalności przez nowoutworzone gminy wiejskie w myśl postanowień ust. (1) zawiesza się moc przepisów, zawartych w art. 2 i 11 ust. (2) oraz art. 13, 15, 30, 56, 57, 58, 88, 89 i 100 ustawy niniejszej w stosunku do wszystkich dotychczasowych gmin wiejskich na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego oraz w stosunku do gmin, które rządzą się na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego ustawą z dnia 12 sierpnia 1866 r. (Dz. u. kr. Nr. 19) i na które moc ustawy tej będzie rozciągnięta w myśl art. 82.

(3) W stosunku do określonych w ust. (1) gmin na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego zawiesza się na powyższy okres również moc postanowień, zawartych w art. 49 ust. (1), 50 ust. (2), 52 i 53. Na obszarze tym aż do chwili rozpoczęcia działalności przez nowoutworzone gminy wiejskie w myśl ust. (1) przełożony gminy może być tylko niezawodowy.

(4) Przez czas zawieszenia postanowień niniejszej ustawy w myśl ust. (2) i (3) pozostają w mocy przepisy ustaw dotychczasowych, obowiązujące w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej.

Art. 115. (1) Wybory do organów nowoutworzonych lub utrzymanych w dotychczasowych granicach gmin wiejskich i gromad na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego oraz pomorskiego i poznańskiego będą zarządzane w ciągu 2 miesięcy po wejściu w życie rozporządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych, o których mowa w art. 103.

(2) Wybory do rad powiatowych na powyższym obszarze będą zarządzane w ciągu 4 miesięcy po wejściu w życie rozporządzeń, o których mowa w art. 103.

(3) Poza wyjątkami, wynikającymi z powyższych postanowień, wybory do organów ustrojowych gromad, gmin wiejskich i miast na całym obszarze mocy obowiązującej niniejszej ustawy, bez względu na czas trwania bieżącej kadencji, będą zarządzane w ciągu 12 miesięcy po wejściu w życie ustawy niniejszej. Wybory do organów ustrojowych powiatowych związków samorządowych poza obszarem województw, wymienionych w ust. (1), będą zarządzane w ciągu dalszych 4 miesięcy.

Art. 116. Warunki prawa wybieralności, przewidziane w ustawie niniejszej, nie odnoszą się do czynnych w chwili wejścia jej w życie członków organów zarządzających aż do chwili wygaśnięcia lub utraty przez nich mandatów.

Art. 117. (1) Do płatnych, wybranych na 12 lat członków magistratów, czynnych w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego, stosuje się postanowienia, dotyczące zawodowych członków zarządów miejskich ze zmianami, wynikającymi z dalszych postanowień niniejszego artykułu.

(2) Bieżąca kadencja płatnych członków zarządów miejskich na powyższym obszarze trwać będzie aż do jej upływu w myśl dotychczas obowiązujących przepisów, bądź też do chwili wygaśnięcia lub utraty mandatu stosownie do postanowień ustawy niniejszej.

(3) Na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego postanowienia art. 52 ust. (4) nie dotyczą ławników, wybranych na lat 12. Do osób tych

stosuje się odpowiednio przepisy, zawarte w art. 53 ust. (1). Do wszystkich płatnych członków zarządów miejskich na powyższym obszarze, czynnych w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, nie odnoszą się postanowienia, zawarte w art. 53 ust. (5), (6) i (9).

(4) Jeżeli dany związek samorządowy nie uregulował we własnym zakresie w drodze statutu sprawy zaopatrzenia emerytalnego swoich pracowników, w takim razie osobom, o których mowa w ust. (1), przysługuje prawo do trwałego zaopatrzenia emerytalnego według norm, mających zastosowanie do urzędników państwowych. Osobom powyższym wszakże przysługuje prawo do trwałego zaopatrzenia z funduszu miasta za 10 lat służby w wysokości 35% uposażenia, służącego za podstawę do wymiaru zaopatrzenia emerytalnego. Do lat wysługi emerytalnej osobom powyższym zalicza się lata służby na ostatnio zajmowanym stanowisku oraz lata służby poprzedniej, jeżeli te przed wejściem w życie ustawy niniejszej zostały zaliczone do wysługi emerytalnej albo podlegają takiemu zaliczeniu przy analogicznym zastosowaniu przepisów emerytalnych dla urzędników państwowych.

(5) Do podstawy wymiaru zaopatrzenia emerytalnego osób, o których mowa w ust. (1), w każdym razie wlicza się uposażenie gotówkowe, pobierane ostatnio w służbie czynnej, z wyjątkiem dodatku reprezentacyjnego, oraz świadczenia w naturze, jeżeli stanowią one część składową uposażenia na podstawie zatwierdzonych przez władzę nadzorczą uchwał właściwych organów ustrojowych miasta.

(6) Osobom, wymienionym w ust. (1), które nie nabyły prawa do zaopatrzenia emerytalnego w myśl przepisów niniejszego artykułu, przysługuje prawo do jednorazowej odprawy z funduszu danego miasta w wysokości, określonej w art. 70 ust. (7).

(7) Sprzeczne z postanowieniami niniejszego artykułu przepisy statutów miejscowych, uchwał rad miejskich oraz poszczególnych umów są nieważne. Wskutek zmiany dotychczasowych statutów, uchwał i umów, wynikającej z powyższych postanowień, stronom interesowanym nie przysługuje prawo do jakichkolwiek odszkodowań. Interesowani członkowie zarządów miejskich mają prawo wyboru: bądź wyrażenia zgody na warunki, wynikające z powyższych postanowień, bądź korzystania nadal z tych norm dotychczasowych, które nie są sprzeczne z postanowieniami niniejszego artykułu.

Art. 118. W związku z wejściem w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1930 r. o ustroju miasta Gdyni (Dz. U. R. P. Nr. 80, poz. 630) stosunek służbowy płatnych członków magistratu (burmistrza, zastępcy burmistrza i ławników) z gminą zostaje z mocy prawa rozwiązany z utratą prawa do pobierania dalszego uposażenia i jakichkolwiek innych świadczeń. Osoby interesowane zachowują tylko prawo do trwałego zaopatrzenia emerytalnego lub do jednorazowej odprawy z funduszu m. Gdyni z tytułu faktycznie wysłużonych lat pracy w samorządzie miasta oraz lat jakiegokolwiek służby poprzedniej, zaliczalnej do wysłu-

gi emerytalnej na zasadach dotychczasowych w dniu wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1930 r. Wszelkie sprzeczne z postanowieniami niniejszego artykułu uchwały rady miejskiej i przepisy umów służbowych są nieważne. Wskutek zmiany tych umów, wynikającej z powyższych postanowień, osoby interesowane nie mają prawa do jakichkolwiek odszkodowań.

Art. 119. (1) W gminach wiejskich na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego postanowienia art. 117 stosuje się do płatnych, wybranych na lat 12 członków zarządów gminnych, czynnych w dniu wejścia w życie ustawy niniejszej.

(2) Z chwilą rozpoczęcia działalności przez nowoutworzone gminy wiejskie na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego tracą mandaty wszyscy członkowie zarządów zniesionych gmin dotychczasowych. Płatni, wybrani na lat 12 członkowie zarządów dotychczasowych gmin, którzy nie przesłużyli pełnej kadencji, mają prawo do trwałego zaopatrzenia emerytalnego lub jednorazowej odprawy z funduszu nowopowstałej gminy wiejskiej tylko wówczas, gdy nie odmówią przyjęcia urzędu przełożonych gminy lub ich zastępców w razie powołania ich na te urzędy w gminach nowopowstałych, albo gdy na stanowiska powyższe nie będą powołani. Osoby te mogą bez utraty prawa do powyższych świadczeń przyjąć urząd w nowoutworzonej gminie z zastrzeżeniem sprawowania go tylko do końca okresu, na jaki zostały dotychczas powołane.

(3) Właściwy wydział powiatowy może na wniosek interesowanej rady gminnej włożyć na właściwą terytorjalnie gromadę zależnie od jej stanu majątkowego obowiązek jednorazowego lub stałego udziału w wydatkach, wynikających z przyznania zaopatrzenia emerytalnego lub jednorazowej odprawy osobom, o których mowa w ust. (1), jeżeli osoby te piastowały mandat zawodowego członka zarządu gminnego na obszarze gromady przed jej powstaniem. Wysokość udziału gromady w powyższych wydatkach powinna odpowiadać stosunkowi ogólnej kwoty jej dochodów z majątku do ogólnej sumy podatków bezpośrednich, przypadających nowopowstałej gminie z obszaru gromady.

Art. 120. Do czasu ustawowego uregulowania obowiązków, praw i odpowiedzialności służbowej funkcjonariuszów samorządowych na obszarze całego Państwa dotychczasowe uprawnienia organów ustrojowych związków samorządowych w sprawach dyscyplinarnych tych funkcjonariuszów pozostają nienaruszone.

Art. 121. (1) Postanowienia, zawarte w art. 13 ust. (2), nie dotyczą osób, zajmujących w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy stanowiska pisarzy gminnych na obszarze województw: białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego, nowogródzkiego, poleskiego, warszawskiego, wołyńskiego i wileńskiego, jeżeli osoby te mają co najmniej 5 lat praktyki w administracji samorządowej lub rządowej.

(2) Osoby, które w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy zajmują stanowiska sekretarzy wójtostw na obszarze województwa poznańskiego, mają prawo do uzyskania stanowisk sekretarzy gminnych w nowopowstałych gminach na tym obszarze bez potrzeby wykazania się przepisami zgodnie z ustawą niniejszą kwalifikacjami oraz bez obowiązku składania egzaminów, przewidzianych w art. 13, jeżeli osoby te mają co najmniej 5 lat praktyki w administracji samorządowej, rządowej lub w innych instytucjach prawa publicznego.

(3) Urzędnicy dotychczasowych gmin wiejskich oraz wójtostw na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego, ustanowieni przed wejściem w życie niniejszej ustawy na dożywocie w myśl ustawy z dnia 30 lipca 1899 r. w przedmiocie mianowania i zaopatrzenia urzędników komunalnych (Zb. u. pr. str. 141), przechodzą na etat właściwych terytorjalnie gmin wiejskich, utrzymanych w dotychczasowych granicach lub nowoutworzonych na powyższym obszarze zgodnie z postanowieniami ustawy niniejszej. Odmowa przyjęcia stanowiska w powyższych przypadkach jest pod względem skutków prawnych równoznaczna ze zgłoszeniem dobrowolnego wystąpienia ze służby.

(4) Osoby, zajmujące stanowiska sekretarzy (pisarzy) gminnych w dniu wejścia w życie ustawy niniejszej na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego, mają pierwszeństwo do zajmowania stanowisk sekretarzy gminnych w odpowiednich gminach wiejskich, nowoutworzonych na powyższym obszarze zgodnie z ustawą niniejszą, bez obowiązku składania egzaminów, jeżeli osoby te wykażą się wymaganem w myśl art. 13 wykształceniem i mają co najmniej 5 lat praktyki w administracji samorządowej lub rządowej. Niezależnie od powyższego wszyscy czynni w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy pracownicy dotychczasowych gmin wiejskich na powyższym obszarze mają pierwszeństwo do zajmowania stanowisk biurowych w nowoutworzonych na tym obszarze gminach wiejskich, jeżeli mają przepisane dla danych stanowisk wykształcenie i odbyli co najmniej dwuletnią praktykę w administracji samorządowej lub rządowej. Powyższe uprawnienia przysługują tylko osobom, których praca w zarządach gmin dotychczasowych była głównym zajęciem.

Rozdział 2.

Postanowienia końcowe.

Art. 122. (1) Upoważnia się Prezydenta Rzeczypospolitej do ustalenia w okresie lat 2 od chwili wejścia w życie ustawy niniejszej w drodze rozporządzeń z mocą ustawy dla całego Państwa lub poszczególnych jego obszarów tekstów ustaw o ustroju gminy wiejskiej, miasta i powiatowego związku samorządowego, uzgadniających dotychczasowe ustawodawstwo w dziedzinie ustroju samorządu terytorjalnego z ustawą niniejszą.

(2) Przy wydawaniu powyższych rozporządzeń Prezydent Rzeczypospolitej władny jest czynić w obowiązującym ustawodawstwie zmiany, jakie uzna za niezbędne do jego skodyfikowania, a w szczególności do ustalania w języku polskim treści postanowień, obowiązujących dotychczas w językach obcych, łączyć postanowienia różnych ustaw w jedną całość, oznaczać je nowymi nazwami i datami oraz wprowadzać zmiany do układu i redakcji postanowień, zawartych w tych ustawach.

(3) W związku z postanowieniami, zawartymi w niniejszym artykule, Prezydent Rzeczypospolitej władny jest ponadto wydawać przepisy uzgadniające i przejściowe, które okażą się niezbędne do wprowadzenia w życie rozporządzeń, przewidzianych w ustępie (1), w szczególności do przystosowania do ich postanowień zakresu działania władz i urzędów państwowych i samorządowych.

(4) Z chwilą wejścia w życie rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej, wydanych w myśl artykułu niniejszego, tracą moc w stosunku do objętych niemi obszarów i związków samorządowych postanowienia ustawy niniejszej oraz wszelkie dotychczasowe przepisy prawne, dotyczące spraw, uregulowanych powyższymi rozporządzeniami. Przepisy rozporządzeń i regulaminów, wydanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych zgodnie z ustawą niniejszą, o ile nie będą wyraźnie uchylone rozporządzeniami Prezydenta Rzeczypospolitej, mają obowiązywać do czasu uchylecia ich w trybie, w jakim zostały wydane.

Art. 123. Ustawa niniejsza nie stosuje się do wojewódzkich związków komunalnych na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego.

Art. 124. Ustawa niniejsza nie obowiązuje na obszarze województwa śląskiego.

Art. 125. Poza zmianami, wynikającymi z art. 118, postanowienia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1930 r. o ustroju miasta Gdyni (Dz. U. R. P. Nr. 80, poz. 630), pozostałą nienaruszone.

Art. 126. Poza zmianami, wynikającymi z art. 101, pozostają nienaruszone postanowienia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. o odpowiedzialności dyscyplinarnej funkcjonariuszy publicznych na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego, nie podlegających przepisom dyscyplinarnym, wydanym dla całego obszaru Rzeczypospolitej (Dz. U. R. P. Nr. 24, poz. 206).

Art. 127. (1) Rada Ministrów władna jest uprawnienia, zastrzeżone jej postanowieniami art. 50 ust. (8), 72 ust. (4), 73 ust. (1) i art. 74, przekazać w drodze rozporządzeń w całości lub części Ministrowi Spraw Wewnętrznych z zastrzeżeniem, że decyzje jego wymagać będą uprzedniej każdorazowej zgody Prezesa Rady Ministrów.

(2) Minister Spraw Wewnętrznych władny jest w drodze rozporządzeń w całości lub w części przekazywać: wojewodom uprawnienia, zastrzeżone jemu w myśl art. 67 ust. (2), oraz wydziałom powiatowym—uprawnienia, zastrzeżone wojewodom w myśl art. 67 ust. (2), tudzież w stosunku do gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, w zakresie art. 53 ust. (5).

(3) Wojewodowie wydawać winni decyzje w zakresie przekazanych im uprawnień w myśl art. 67 ust. (2) przy współdziałaniu wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym.

Art. 128. Dla ustalenia liczby mieszkańców w myśl postanowień ustawy niniejszej miarodajny jest ostatni urzędowy powszechny spis ludności.

Art. 129. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych, a co do art. 20 ust. (9), 23 ust. (8) i (9) oraz art. 64 w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 130. (1) Ustawa niniejsza wchodzi w życie po upływie 60 dni od dnia, następującego po jej ogłoszeniu.

(2) Z dniem wejścia w życie ustawy niniejszej tracą moc wszelkie przepisy prawne, dotyczące spraw, uregulowanych ustawą niniejszą, oraz przepisy sprzeczne z jej postanowieniami. W szczególności tracą moc:

- a) ordynacja powiatowa dla prowincji poznańskiej z dnia 20 grudnia 1828 r. (Zb. u. pr. z 1829 r., str. 3) z późniejszymi zmianami;
- b) art. 257, 258 i 261 ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego (Zbiór pr. ces. ros. z 1892 r., t. II kont. do 1913 r., dz. V);
- c) ordynacja wyborcza dla gmin, stanowiąca część B. ustawy z dnia 12 sierpnia 1866 r., obowiązującej w Królestwie Galicji i Lodomerji z Wielkim Księstwem Krakowskim o urządzeniu gmin i ordynacji wyborczej dla gmin (Dz. u. kr. Nr. 19), z późniejszymi zmianami;
- d) ordynacja wyborcza dla gminy królewskiego stołecznego miasta Lwowa, stanowiąca część B. ustawy z dnia 14 października 1870 r. (Dz. u. kr. Nr. 79) z późniejszymi zmianami;
- e) rozporządzenie Polskiej Komisji Likwidacyjnej o rozszerzeniu prawa wyborczego do rad gminnych z dnia 23 listopada 1918 r. (Dz. rozp. P. K. L. Nr. 2);
- f) dekret Naczelnika Państwa z dnia 5 grudnia 1918 r. o tymczasowej ordynacji wyborczej do sejmików powiatowych (Dz. P. P. P. Nr. 19, poz. 51);

- g) dekret Naczelnika Państwa z dnia 13 grudnia 1918 r. o wyborach do rad miejskich na terenie b. Królestwa Kongresowego (Dz. P. P. P. Nr. 20, poz. 58);
- h) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziemi Wschodnich z dnia 25 czerwca 1919 r. o wyborach do tymczasowych rad miejskich (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 7, poz. 44);
- i) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziemi Wschodnich z dnia 25 czerwca 1919 r. o tymczasowej ordynacji wyborczej do zebrań i rad gminnych (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 7, poz. 45);
- j) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziemi Wschodnich z dnia 27 czerwca 1919 r. o tymczasowej ustawie miejskiej (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 7, poz. 46);
- k) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziemi Wschodnich z dnia 16 sierpnia 1919 r. o ustroju miasteczek (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 13, poz. 112);
- l) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziemi Wschodnich z dnia 7 listopada 1919 r., dotyczące rozciągnięcia tymczasowej ustawy miejskiej na miasta i miasteczka, mające ponad 2.000 mieszkańców (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 32, poz. 345);
- l) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziemi Wschodnich z dnia 31 stycznia 1920 r. o zmianie art. 94 ustawy gminnej (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 11/54, poz. 180);
- m) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziemi Wschodnich z dnia 25 marca 1920 r. o zmianie artykułu 66 ustawy miejskiej (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 29, poz. 667);
- n) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziemi Wschodnich z dnia 15 kwietnia 1920 r. o zmianie art. 14 ustawy miejskiej z dnia 14 sierpnia 1919 r. (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 37/81, poz. 930);
- o) ustawa z dnia 3 lutego 1921 r. w sprawie delegatów od miast w sejmikach powiatowych (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 99);
- p) rozporządzenie Ministra b. Dzielnicy Pruskiej z dnia 12 sierpnia 1921 r. o wyborach do sejmików powiatowych na obszarze b. Dzielnicy Pruskiej (Dz. U. R. P. Nr. 71, poz. 492).

(3) Z dniem ukonstytuowania się nowych organów ustrojowych w poszczególnym związku samorządowym na obszarze b. zaboru rosyjskiego po wejściu w życie postanowień, zawartych w art. 115 ust. (3) niniejszej ustawy, traci moc w stosunku do tego związku samorządowego ustawa z dnia 30 marca 1922 r. w przedmiocie przedłużenia okresu urzędowania organów samorządowych na obszarze b. zaboru rosyjskiego (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 225).

(4) W art. 36 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 106, poz. 884) wprowadza się następujące zmiany:

- a) pkt. a) otrzymuje brzmienie: „w stosunku do gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, wydziały powiatowe, poza wyjątkami, wynikającymi z art. 55 ust. (3) i art. 96 ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 294)”;
- b) pkt. b) otrzymuje brzmienie: „w stosunku do miast, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, z wyjątkiem m. st. Warszawy i m. Gdyni, oraz w stosunku do powiatowych związków samorządowych — wydziały wojewódzkie”

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*

Prezes Rady Ministrów: *A. Prystor*

Minister Spraw Wewnętrznych: *Bronisław Pieracki*

Minister Skarbu: *Wł. Zawadzki*

Minister Opieki Społecznej: *Hubicki*